

ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΙΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - ΜΕΛΕΤΗ & ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΑΝΑΤΥΠΟ

Σπύρος Β. Μπαζίνας

Αλέξανδρος Σ. Μεταλληνός

- | Εφαρμοστέο δίκαιο σε δικαιώματα εμπράγματης ασφάλειας σε κινητά
- Σύγκριση ανάμεσα σε διεθνή νομοθετικά κείμενα και το Ελληνικό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο - Μέρος Α

Εφαρμοστέο δίκαιο σε δικαιώματα εμπράγματος ασφάλειας σε κινητά

Σύγκριση ανάμεσα σε διεθνή νομοθετικά κείμενα και το Ελληνικό Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο - Μέρος Α

Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL για τις Ασφαλισμένες Πιστώσεις περιέχει μια πλήρη και συστηματική ρύθμιση του ενεχύρου και των άλλων δικαιωμάτων ασφάλειας σε ενσώματα και ασώματα κινητά, καθώς και διατάξεις ΙΔΔ. Αντίθετα, η ρύθμιση του ελληνικού δικαίου είναι αποσπασματική με πολλά κενά που επιχειρούν να καλύψουν η θεωρία και η νομολογία, ιδίως στο ΙΔΔ. Το παρόν άρθρο επιχειρεί μια συστηματική σύγκριση των διατάξεων ΙΔΔ των δύο συστημάτων, σύγκριση που είναι χρήσιμη τόσο για την ανάδειξη των ερμηνευτικών ζητημάτων του ελληνικού ΙΔΔ όσο και, *de lege ferenda*, για την πιθανή μελλοντική αναμόρφωσή του με βάση τον Πρότυπο Νόμο.

Σπύρος Β. Μπαζίνας
Αλέξανδρος Σ. Μεταλληνός*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Εισαγωγή
- II. Πεδίο εφαρμογής και ορολογία
- III. Εφαρμοστέο δίκαιο στα συμβατικά δικαιώματα και τις συμβατικές υποχρεώσεις των μερών
- IV. Εφαρμοστέο δίκαιο στα δικαιώματα εμπράγματος ασφάλειας σε ενσώματα κινητά

I. Εισαγωγή

Το 2016, η Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου (η «Επιτροπή»)¹ υιοθέτησε τον Πρότυπο Νόμο για τις Ασφαλισμένες Πιστώσεις (ο «Πρότυπος Νόμος»)². Ο Πρότυπος Νόμος ασχο-

λείται με το ενέχυρο και άλλα δικαιώματα ασφάλειας σε ενσώματα και ασώματα κινητά. Περιλαμβάνει όμως και μία σειρά από κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (ΙΔΔ), οι οποίοι βασίζονται στις σχετικές συστάσεις του Νομοθετικού Οδηγού για τις Ασφαλισμένες Πιστώσεις.³ Οι κανόνες αυτοί έχουν εξαιρετική σημασία. Στην πράξη, το πρώτο ερώτημα που τίθεται σε

* Ο Σπύρος Β. Μπαζίνας είναι σύμβουλος κρατών και διεθνών οργανισμών σε θέματα εμπορικού και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, επισκέπτης καθηγητής στις Νομικές Σχολές των Πανεπιστημίων Βιέννης και Θεσσαλονίκης και τ. Ανώτερο Στέλεχος της Γραμματείας της Επιτροπής του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου. Ο Αλέξανδρος Σ. Μεταλληνός είναι εταίρος στη δικηγορική εταιρία Ποταμίτης Βεκρής και διδάσκει ως επισκέπτης στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

1. Η Επιτροπή (UNCITRAL) είναι το κύριο όργανο του Ο.Η.Ε. στο δίκαιο του διεθνούς εμπορίου, *A Guide to UNCITRAL, Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law, United Nations*, 2013, παρ. 1 (https://uncitral.un.org/en/about/faq/mandate_composition/memberhistory). Για τις σχέσεις της Ελλάδος με την Επιτροπή (συμπεριλαμβανομένων των κειμένων της Επιτροπής τα οποία η Ελλάς έχει υιοθετήσει), βλ. Σπύρο Β. Μπαζίνα, Σχέσεις Ελλάδας-Επιτροπής του Ο.Η.Ε. για το Δίκαιο του Διεθνούς Εμπορίου: απολογισμός και προτάσεις, ΔΕΕ, Μάρτιος 2022, 281-286.
2. Ο Πρότυπος Νόμος συνοδεύεται από τον Νομοθετικό Οδηγό (*Guide to Enactment*), μία κατ' άρθρον ερμηνεία του Προτύπου Νόμου, και τον Οδηγό Πρακτικής, που προσφέρει πρακτικές οδηγίες στους συναλλασσόμενους. Οι κανό-

νες του Προτύπου Νόμου βασίζονται στις συστάσεις του Νομοθετικού Οδηγού για τις Ασφαλισμένες Πιστώσεις (*UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions*), το Συμπλήρωμα για Ασφάλειες σε Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας (*Supplement on Security Rights in Intellectual Property*) και τον Οδηγό για τα Μητρώα Ενεχύρων (*Guide on the Implementation of a Security Rights Registry*). Οι κανόνες του Προτύπου Νόμου για την εκχώρηση και ενεχυρίαση απαιτήσεων βασίζονται στην Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Εκχώρηση Απαιτήσεων στο Διεθνές Εμπόριο (*United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade*). Όλα αυτά τα νομοθετικά κείμενα είναι προσβάσιμα στην ιστοσελίδα της Επιτροπής στο διαδίκτυο (<https://uncitral.un.org/en/texts/securityinterests>).

3. Spyridon V. Bazinas, Towards global harmonization of conflict-of-laws rules in the area of secured financing: the conflict-of-laws recommendations of the UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions, in *A Commitment to Private International Law: Essays in honour of Hans van Loon = Un engagement au service du droit international privé: mélanges en l'honneur de Hans van Loon*. Cambridge, U.K., Intersentia, 2013, p. 1-15.

μια διαφορά είναι (ή πρέπει να είναι) ποιο δίκαιο είναι εφαρμοστέο.⁴ Επίσης, ακόμη κι αν το δίκαιο των διαφόρων χωρών ήταν εναρμονισμένο, κανόνες ΙΔΔ θα ήταν απαραίτητοι για να αντιμετωπισθούν ζητήματα όπως στα μητρώα ενεχύρων ποιας χώρας πρέπει να εγγραφεί ένα ενέχυρο.

Σύμφωνα με γενικά αναγνωρισμένους κανόνες, για να ορίσει το εφαρμοστέο δίκαιο, κάθε χώρα εφαρμόζει τους δικούς της κανόνες ΙΔΔ (*lex fori*). Αν οι κανόνες ΙΔΔ είναι διαφορετικοί από χώρα σε χώρα, το εφαρμοστέο δίκαιο θα διαφέρει ανάλογα με την χώρα στην οποία μια διαφορά κρίνεται. Επίσης, οι διαφορές στους κανόνες του ΙΔΔ ενθαρρύνουν το *forum shopping*, αφού κάθε συναλλασσόμενος θα προσπαθεί να βρει το *forum* με τους πιο ευνοϊκούς για τα συμφέροντα του κανόνες ΙΔΔ. Περαιτέρω, στον βαθμό που οι συναλλασσόμενοι δεν γνωρίζουν με βεβαιότητα σε ποια χώρα μπορεί να προκύψει μια διαφορά, θα πρέπει να συμμορφώνονται με τους κανόνες ουσιαστικού δικαίου οποιασδήποτε χώρας της οποίας το δίκαιο ενδέχεται να είναι το εφαρμοστέο δίκαιο σύμφωνα με τους κανόνες ΙΔΔ του *forum*. Η αβεβαιότητα ως προς εφαρμοστέο δίκαιο και η ανάγκη των συναλλασσόμενων να συμμορφωθούν με το ουσιαστικό δίκαιο διαφορετικών χωρών αυξάνει το κόστος των συναλλαγών αλλά και το κόστος των πιστώσεων.

Εν όψει των ανωτέρω, έχει ενδιαφέρον η σύγκριση των κανόνων ΙΔΔ του Πρωτόπου Νόμου με τους αντίστοιχους κανόνες του Ελληνικού Δικαίου. Το κύριο ερώτημα είναι αν, σε περίπτωση που μια διαφορά κρίνεται στην Ελλάδα ή σε μια από τις χώρες που έχουν υιοθετήσει τον Πρωτότυπο Νόμο ή των οποίων το δίκαιο είναι ανάλογο με το Ελληνικό Δίκαιο, το ίδιο ή διαφορετικό δίκαιο διέπει την σύσταση, τα αποτελέσματα έναντι τρίτων, την σειρά προτεραιότητας και την εκτελεστότητα ενός δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας σε κινητά. Κι επομένως, το πρακτικό ερώτημα είναι αν οι ασφαλισμένες πιστώσεις και συνεπώς το εμπόριο μεταξύ των χωρών αυτών διευκολύνεται ή δυσχεραίνεται.

Η ενότητα II ασχολείται με το πεδίο εφαρμογής και την ορολογία, η ενότητα III με το δίκαιο που διέπει τα συμβατικά δικαιώματα και τις συμβατικές υποχρεώσεις των μερών της εξασφαλιστικής σύμβασης (ή, αν εκείνη είναι μέρος της σύμβασης υπέρ της οποίας συστήνεται η εξασφάλιση, των μερών και αυτής), η ενότητα IV με το δίκαιο που διέπει τις ασφάλειες σε ενσώματα κινητά (εμπορεύματα, χρήμα, αξιόγραφο, διαπραγματεύσιμους τίτλους ιδιοκτησίας και έγγραφα αδιαμεσολάβητα χρεόγραφα), η ενότητα V με το δίκαιο που διέπει τις ασφάλειες σε ασώματα κινητά (απαιτήσεις, τραπεζικούς λογαριασμούς, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και ασώματα αδιαμεσολάβητα χρεόγραφα), η ενότητα VI με το δίκαιο που διέπει τις ασφάλειες σε έσοδα (καρπούς, προϊόντα) βεβαρημένων κινητών, η ενότητα VII με το δίκαιο που διέπει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τρίτων οφειλετών (π.χ. μιας ενεχυρασμένης απαίτησης), η ενότητα VIII με την επίδραση της έναρξης πτωχευτικής διαδικασίας στο εφαρμοστέο δίκαιο, η ενότητα IX με γενικά θέματα ΙΔΔ (νομικός χαρακτηρισμός, εφαρμοστέοι κανόνες ΙΔΔ, έδρα η συνήθης διαμονή και χρόνος για την κρίση του ζητήματος, αλλαγή εφαρμοστέου δικαίου, *renvoi*, κανόνες αναγκαστικού δικαίου και δημόσια τάξη). Το άρθρο ολοκληρώνεται με την ενότητα X, συμπεράσματα.

4. Ακόμη και σε μια συναλλαγή που, εκ πρώτης όψεως, συνδέεται μόνο με μία χώρα, η κρίση ότι εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο αυτής της χώρας απαιτεί εξέταση και επιβεβαίωση ότι δεν υπάρχουν παράγοντες ΙΔΔ που να συνδέουν τη συναλλαγή αυτή με άλλη χώρα.

II. Πεδίο εφαρμογής και ορολογία

A. Πεδίο εφαρμογής

1. Πρωτότυπος Νόμος

Ο Πρωτότυπος Νόμος διέπει τις ασφάλειες σε ενσώματα και ασώματα κινητά (για την ορολογία, βλ. II.B. παρακάτω).⁵ Ο Πρωτότυπος Νόμος ακολουθεί μία ενιαία, λειτουργική και συνολική προσέγγιση στο δίκαιο του ενεχύρου.⁶ Αυτό σημαίνει ότι χρησιμοποιεί ένα ενιαίο όρο (*security right*) που συμπεριλαμβάνει όχι μόνο το ενέχυρο (και το πλασματικό ενέχυρο) αλλά και δικαιώματα σε κινητά που λειτουργούν ως ασφάλειες (καταπιστευτική μεταβίβαση και παρακράτηση κυριότητας κινητού, καθώς και καταπιστευτική εκχώρηση απαιτήσεως) και καλύπτει όλα τα κινητά (πλην ελαχίστων εξαιρέσεων), όλες τις απαιτήσεις (παρούσες και μελλοντικές, προσδιορισμένες ή προσδιορίσιμες, σταθερές ή κυμαινόμενες), όλα πρόσωπα (εμπόρους και καταναλωτές, φυσικά ή νομικά πρόσωπα).⁷ Ο κύριος λόγος είναι η ασφάλεια δικαίου, αφού η υπαγωγή των σχετικών δικαιωμάτων σε διαφορετικούς κανόνες και νόμους δημιουργεί αβεβαιότητα, επικαλύψεις και συγκρούσεις, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος των συναλλαγών και των πιστώσεων.

Τέλος, ο Πρωτότυπος Νόμος (με την εξαίρεση του κεφαλαίου για την εκτέλεση της εμπράγματος απαίτησης) διέπει, όχι μόνο την ενεχυρίαση απαιτήσεων, αλλά και την εκχώρηση απαιτήσεων που λαμβάνει χώρα σε πιστωτικές συμβάσεις όπως η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (*factoring*) και η τιτλοποίηση (*securitization*), χωρίς όμως να τις χαρακτηρίζει ως εξασφαλιστικές συμβάσεις.⁸ Ο κύριος λόγος είναι η ανάγκη να εφαρμοσθούν (για τον λόγο της ασφάλειας του δικαίου) οι ίδιοι κανόνες για τα αποτελέσματα έναντι τρίτων και την προτεραιότητα όλων των χρηματοδοτικών συμβάσεων που αφορούν είτε το ενέχυρο, είτε την εκχώρηση απαιτήσεων, ιδίως λόγω της αδυναμίας τρίτων να διακρίνουν αν μια απαίτηση έχει ενεχυριαστεί ή εκχωρηθεί.⁹

Ο Πρωτότυπος Νόμος ρυθμίζει συστηματικά θέματα όπως η σύσταση, τα αποτελέσματα έναντι τρίτων, η σειρά προτεραιότητας και η εκτελεστότητα ενός δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας, καθώς και οι σχέσεις μεταξύ του ασφαλειοδότη (οφειλέτη) και του ασφαλειολήπτη (ενέγγυου πιστωτή) αλλά και μεταξύ του ασφαλειολήπτη και του τρίτου οφειλέτη μιας (π.χ. της ενεχυρασθείσας απαίτησης). Και περιλαμβάνει και κανόνες ΙΔΔ αλλά και μεταβατικές διατάξεις. Ο Πρωτότυπος Νόμος διέπει επίσης και δικαιώματα εμπράγματος ασφάλειας σε κινητά που ενσωματώνονται σε άλλα κινητά (π.χ. ρόδες αυτοκινήτου) αλλά όχι σε ακίνητα (π.χ. ανεκκυστήρες). Και αυτό γιατί το δίκαιο των ακινήτων δεν ενδείκνυται για ενοποίηση σε διεθνές επίπεδο και, σε κάθε περίπτωση, ενδιαφερόμενες χώρες μπορούν να υιοθετήσουν τις νομοθετικές συστάσεις του Οδηγού των Ασφαλισμένων Πιστώσεων.¹⁰

Εδώ πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο Πρωτότυπος Νόμος διαφέρει από το ελληνικό δίκαιο σύμφωνα με το οποίο με την σύσταση του ένα εμπράγματο δικαίωμα είναι έγκυρο έναντι όλων (*erga omnes*), γιατί διακρίνει την εγκυρότητα του ενεχύρου σε εγκυρότητα μεταξύ των μερών (*creation or attachment*) και εγκυ-

5. Πρωτότυπος Νόμος, άρθρα 1, παρ. 1, 2, εδ. (u) και (kk).

6. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 17.

7. Πρωτότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (u).

8. Πρωτότυπος Νόμος, άρθρ. 1, παρ. 2.

9. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 23.

10. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 33 and 34.

ρότητα έναντι τρίτων (*third-party effectiveness or perfection*). Και αυτό για πρακτικούς λόγους. Με την διάκριση αυτή απλοποιείται η σύσταση του δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας, αφού αρκεί απλή συμφωνία, η οποία, αν η κατοχή του βεβαρημένου κινητού παραδίδεται στον ενέγγυο πιστωτή, δεν απαιτεί ούτε καν έγγραφο τύπο. Επίσης, με την διάκριση αυτή οποιαδήποτε πρόσθετη τυπική πράξη (π.χ. η εγγραφή στα μητρώα ενenchύρων) είναι προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας έναντι τρίτων και βάση για την σειρά προτεραιότητας του δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας.

Ο Πρότυπος Νόμος δεν διέπει τις ασφάλειες σε εγγυητικές επιστολές (*letters of credit*).¹¹ Ο λόγος είναι ότι αυτή πιστώσεις με ασφάλειες σε εγγυητικές επιστολές αποτελούν μια πολύ ειδική και περιορισμένη κατηγορία συναλλαγών.¹² Σε κάθε περίπτωση, οι ενδιαφερόμενες χώρες μπορούν να υιοθετήσουν τις σχετικές νομοθετικές συστάσεις του Οδηγού των Ασφαλισμένων Πιστώσεων.¹³ Επίσης, ο Πρότυπος Νόμος δεν διέπει τις ασφάλειες σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά μόνο εφόσον το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνει ρητές διατάξεις (όχι όταν οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται κατ' αναλογία σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας). Ο λόγος για αυτή την προσέγγιση είναι διπλός, αφενός μεν η ανάγκη να αποφευχθεί η σύγκρουση με βασικές διατάξεις του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας, αφετέρου να αποφευχθεί να δημιουργηθεί ένα κενό δικαίου.¹⁴

Περαιτέρω, ο Πρότυπος Νόμος δεν διέπει τις ασφάλειες σε μετοχές και ομόλογα που τηρούνται με την μορφή πιστώσεων σε λογαριασμούς ενδιαμέσων στις χρηματαγορές χρεογράφων (*intermediated securities*) και απαιτήσεις που γεννώνται από χρηματοπιστωτικά συμβόλαια, με εξαίρεση απαιτήσεις που προκύπτουν από την τελική εκκαθάριση όλων των αμοιβαίων υποχρεώσεων.¹⁵ Ο λόγος είναι διπλός. Πρώτα, συναλλαγές στις χρηματαγορές θέτουν μία σειρά από άλλα ζητήματα τα οποία αντιμετωπίζονται από ειδικές διατάξεις του εθνικού και του διεθνούς δικαίου (όπως οι σχετικές διεθνείς συμβάσεις της Χάγης με κανόνες IΔΔ και της *Unidroit* με κανόνες ουσιαστικού δικαίου).¹⁶

Επίσης, ο Πρότυπος Νόμος παρέχει σε κράτη που έχουν εξειδικευμένους κανόνες και μητρώα ενenchύρων ή υποθηκών για κάποιες κατηγορίες κινητών (π.χ. πλοία και αεροπλάνα) να τα εξαιρέσουν από το πεδίο εφαρμογής του Προτύπου Νόμου, αλλά μόνον εφόσον έχουν διατάξεις που ρυθμίζουν τα θέματα που ρυθμίζει ο Πρότυπος Νόμος, και πάλι για να μην υπονομευθεί το ισχύον δίκαιο αλλά και για να μη δημιουργηθεί κενό δικαίου.¹⁷

Για λόγους συνέπειας, ο Πρότυπος Νόμος δεν διέπει τις ασφάλειες σε κινητά που αποτελούν έσοδα (καρπούς η προϊόντα) των αρχικά βεβαρημένων κινητών, εφόσον αυτά τα έσοδα ανήκουν σε μια από τις κατηγορίες κινητών που εξαιρούνται (π.χ. μετοχές

ή ομόλογα που εξαιρούνται ακόμη κι αν προέρχονται από απαίτηση που ανήκει στο πεδίο εφαρμογής του Προτύπου Νόμου).¹⁸ Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, παρά το γεγονός ότι ο Πρότυπος Νόμος διέπει συναλλαγές, στις οποίες ο οφειλέτης ή ο οφειλέτης της βεβαρημένης (ή εκχωρηθείσας) απαίτησης είναι καταναλωτής, ο Πρότυπος Νόμος δεν επηρεάζει τους κανόνες του δικαίου για την προστασία των καταναλωτών.¹⁹ Τέλος, ο Πρότυπος Νόμος δεν παρακάμπτει τους νομικούς περιορισμούς για τη δημιουργία ή την εκτέλεση ασφαλισμένων εμπράγματων απαιτήσεων ή τη δυνατότητα μεταβίβασης ορισμένων τύπων κινητών (π.χ. μισθών και συντάξεων, τουλάχιστον μέχρι ένα ορισμένο ποσό). Η μόνη εξαίρεση σε αυτό τον κανόνα αφορά νομικούς περιορισμούς που βασίζονται αποκλειστικά στον χαρακτήρα ενός κινητού ως μελλοντικού περιουσιακού στοιχείου (το οποίο δημιουργείται ή αποκτάται από τον ασφαλειοδότη μετά την σύναψη της εξασφαλιστικής σύμβασης),²⁰ αφού ο Πρότυπος Νόμος επιτρέπει την σύσταση δικαιώματος ασφάλειας σε μελλοντικά περιουσιακά στοιχεία.²¹

2. Ελληνικό δίκαιο

Το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο στα ζητήματα της εμπράγματης εξασφάλισης των πιστώσεων αποτελείται από ένα συνδυασμό ρυθμίσεων του εθνικού αυτόνομου ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και ρυθμίσεων του ενωσιακού δικαίου, καθώς και σε περιορισμένο βαθμό του διεθνούς συμβατικού δικαίου. Ενόψει της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου, για όσα ζητήματα αυτό περιέχει ρυθμίσεις αμέσου εφαρμογής εφαρμόζονται οι ρυθμίσεις αυτές, ακόμα και όταν υπάρχουν αντίθετες ρυθμίσεις του εθνικού δικαίου. Όμως το ενωσιακό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο είναι αποσπασματικό, υπό την έννοια ότι δεν ρυθμίζει όλα τα ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, παρόλο που ήδη καλύπτει πολύ μεγάλο μέρος της ύλης του κλάδου. Επομένως, όσα ζητήματα δεν ρυθμίζονται από το ενωσιακό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, διέπονται από το εθνικό δικαίο των κρατών μελών. Δεδομένου δε ότι ο εθνικός δικαστής που καλείται να κρίνει μια υπόθεση δεν επιτρέπεται να αρνησιδικήσει, το εθνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο διέπει και τα ζητήματα, για τα οποία δεν υπάρχει ρητή ρύθμιση, οπότε το σχετικό νομοθετικό κενό καλύπτεται με αναλογία νόμου ή όπου ούτε αυτό είναι εφικτό, με αναλογία δικαίου.

Το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο ξεκίνησε από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα που είναι πολύ περιοριστικές για τη σύσταση της εμπράγματης ασφάλειας, καθώς και για την εκτέλεση επί του βεβαρυμένου περιουσιακού αντικειμένου. Ειδικότερα ο Αστικός Κώδικας προβλέπει ως προϋπόθεση για τη σύσταση του ενenchύρου την παράδοση του πράγματος από τον κύριο στον δανειστή (άρθρο 1211 ΑΚ) ή σε τρίτον (άρθρο 1212 ΑΚ) αποκλεισμένης της παράδοσης με αντιφώνηση (άρθρο 1213 ΑΚ), με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η ενenchύριση περιουσιακών αντικειμένων που χρησιμοποιούνται από τον οφειλέτη. Για την πώληση του ενenchύρου απαιτείται εκτελεστός τίτλος ή δικαστική απόφαση για την πώληση και πλειστηριασμός ή επί χρηματιστηριακών πραγμάτων χρηματιστηριακή πώληση (άρθρο 1237 ΑΚ). Επίσης απαγορεύονται πριν καταστεί το χρέος απαιτητό συμφωνίες που να προβλέπουν τη μεταβίβαση της κυριότητας του πράγματος στον δανειστή σε περίπτωση μη εμπρόθεσμης ικανο-

11. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 1, παρ. 3, εδ. (α).

12. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 24.

13. Ο.α. Βλ. επίσης τον Οδηγό των Ασφαλισμένων Πιστώσεων, Συστάσεις 27, 50, 107, 127, 176 and 212.

14. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 1(3)(b) και Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 25. Βλ. επίσης Συμπλήρωμα για τις Ασφάλειες σε Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, παρ. 2-7.

15. Πρότυπος Νόμος, άρθρα 1, παρ. 3, εδ. (c) και (d).

16. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 26 and 27. Βλ. Επίσης *Spyridon V. Bazinas*, Security Interests in Non-intermediated Securities in the UNCITRAL Draft Model Law on Secured Transactions, in *Eppur si muove: The Age of Uniform Law: Essays in honour of Michael Joachim Bonell to celebrate his 70th birthday*, *Unidroit*, Rome 2016, 305-315.

17. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 1, παρ. 3, εδ. (e).

18. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 1, παρ. 4.

19. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 1, παρ. 5.

20. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 1, παρ. 6.

21. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 8.

ποίησής του ή που απαλλάσσουν τον δανειστή από τις διατυπώσεις για την πώληση του πράγματος (άρθρο 1239 ΑΚ).

Σε ό,τι αφορά την εμπράγματη ασφάλεια επί απαιτήσεων το άρθρο 460 ΑΚ προβλέπει ότι τα αποτελέσματα της εκχώρησης έναντι τρίτων επέρχονται με την αναγγελία της εκχώρησης (αποκλείοντας έτσι στην πράξη την εξασφαλιστική εκχώρηση μελλοντικών απαιτήσεων και την ομαδική εκχώρηση απαιτήσεων), ενώ η πρόσφατα καταργηθείσα διάταξη του άρθρου 1248 ΑΚ²² προέβλεπε τη γνωστοποίηση στον οφειλέτη ως προϋπόθεση για τη σύσταση ενέχυρου απαίτησης.

Οι ρυθμίσεις του Αστικού Κώδικα καθιστούσαν επί πολλά χρόνια δυσχερή και αναποτελεσματική τη σύσταση και τη ρευστοποίηση εμπράγματης ασφάλειας, προξενώντας μεγάλη βλάβη στην ελληνική οικονομία καθώς μείωναν την πιστοληπτική ικανότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Παράλληλα η ανάγκη εκτέλεστού τίτλου ή δικαστικής απόφασης για τη ρευστοποίηση του ενέχυρου επιβάρυνε χωρίς λόγο το δικαστικό σύστημα, ενώ γεννούσε τον κίνδυνο απαξίωσης του πράγματος λόγω της καθυστέρησης.

Μια σειρά από ειδικούς νόμους έχει αμβλύνει τα προβλήματα αυτά. Όμως οι νόμοι αυτοί συνήθως εφαρμόζονται μόνο υπό υποκειμενικές και αντικειμενικές προϋποθέσεις²³ αφήνοντας ακόμα σημαντικό πεδίο εφαρμογής στις προβληματικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Ειδικότερα:

(α) Ήδη κατά την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα διατηρήθηκαν σε ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 41 ΕισΝΑΚ, οι διατάξεις του ν.δ. της 17 Ιουλίου/13 Αυγούστου 1923 περί ενέχυρου, οι οποίες είναι ευνοϊκότερες για την εκτέλεση της εμπράγματης ασφάλειας σε σχέση με τις ρυθμίσεις του Αστικού Κώδικα. Ενδεικτικά, το άρθρο 40 του νομοθετικού διατάγματος επιτρέπει σε δανειστριες τράπεζες να αρχίζουν την αναγκαστική εκτέλεση επί του ενεχυρισμένου πράγματος με την επίδοση επιταγής προς πληρωμή, χωρίς να απαιτείται εκτελεστός τίτλος.

(β) Ο Ν 2844/2000 εισήγαγε το πλασματικό ενέχυρο, δηλαδή ενέχυρο που συστήνεται χωρίς παράδοση της κατοχής του πράγματος. Ήδη οι περισσότερες διατάξεις του Ν 2844/2000 αντικαθίστανται από τον Ν 5123/2024 για τη σύσταση Ενιαίου Ηλεκτρονικού Μητρώου Ενεχύρων.

(γ) Ο Ν 3301/2004 για τη χρηματοοικονομική ασφάλεια προβλέπει τη ρευστοποίηση της χρηματοοικονομικής ασφάλειας χωρίς εκτελεστό τίτλο ή απόφαση δικαστηρίου και χωρίς να απαιτείται να λάβει χώρα πλειστηριασμός ή η ρευστοποίηση να γίνει με νομοθετικά καθορισμένο τρόπο, ενώ παράλληλα επιτρέπονται οι συμφωνίες για την κτήση των απαιτήσεων ή της κυριότητας των χρηματοπιστωτικών μέσων (άρθρο 4). Ο μόνος περιορισμός που θέτει ο νόμος στην κατά τα λοιπά ελεύθερη ρευστοποίηση της χρηματοοικονομικής ασφάλειας είναι ότι πρέπει να πραγματοποιείται με εμπορικά εύλογο τρόπο (άρθρο 7α), Τέλος, η χρηματοοικονομική ασφάλεια επί απαιτήσεων συστήνεται από την έγγραφη κατάρτισή της, με την επιφύλαξη ότι η χρηματοοικονομική ασφάλεια ισχύει έναντι του οφειλέτη μόνο μετά από αναγγελία κατά το άρθρο 460 ΑΚ και ότι εφόσον υποβληθεί σε δημοσίευση κατά τις διατάξεις του Ν 2844/2000 και ήδη του Ν 5134/2024, η θέση του οφειλέτη καθορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού (άρθρο 3).

22. Το άρθρο 1248 ΑΚ καταργήθηκε με το άρθρο 26 Ν 5123/2024.

23. Βλ. χαρακτηριστικά το άρθρο 1 Ν 3301/2004. Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού θέτει τις υποκειμενικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του νόμου και η παράγραφος 3 τις αντικειμενικές.

Β. Ορολογία

1. Πρότυπος Νόμος

(α) «Δικαίωμα εμπράγματης ασφάλειας» σημαίνει ένα εμπράγματο δικαίωμα σε κινητό το οποίο δημιουργείται συμβατικά και ασφαρίζει την πληρωμή μίας ή περισσότερων οφειλών (που συμπεριλαμβάνει το γνήσιο και πλασματικό ενέχυρο πράγματος και απαίτησης, την καταπιστευτική μεταβίβαση κυριότητας και την παρακράτηση κυριότητας), καθώς και το δικαίωμα ενός εκδοχέα σε μια συμβατική εκχώρηση (πώληση) μίας ή περισσότερων απαιτήσεων (χωρίς αυτή να χαρακτηρίζεται ως δικαίωμα ασφάλειας).²⁴

(β) «Ενέγγυος πιστωτής» είναι ο πιστωτής ο οποίος έχει ένα δικαίωμα ενέχυρου.²⁵

(γ) «Πάροχος» σημαίνει το πρόσωπο που παραχωρεί ένα δικαίωμα ενέχυρου σε ένα ή περισσότερα κινητά για να ασφαλίσει την πληρωμή μιας ή περισσότερων οφειλών του ή οφειλών κάποιου άλλου προσώπου.²⁶

(δ) «Οφειλέτης» σημαίνει το πρόσωπο που οφείλει να πληρώσει την ασφαλισμένη απαίτηση και συμπεριλαμβάνει κι ένα δευτερεύοντα οφειλέτη, όπως ένας εγγυητής της ασφαλισμένης απαίτησης.²⁷

(ε) «Οφειλέτης μιας απαίτησης» σημαίνει ένα πρόσωπο το οποίο οφείλει πληρωμή της βεβαρημένης απαίτησης, συμπεριλαμβανομένου ένα εγγυητή ή άλλο πρόσωπο που οφείλει να πληρώσει την βεβαρημένη απαίτηση.²⁸

(στ) «Απαίτηση» σημαίνει ένα δικαίωμα πληρωμής μιας οφειλής, με εξαίρεση μιας οφειλής που προκύπτει από ένα αξιόγραφο, ένα τραπεζικό λογαριασμό ή μία μετοχή η ομόλογο που βρίσκεται στην κατοχή του εκδότη.²⁹

(ζ) «Βεβαρημένο κινητό» σημαίνει ένα κινητό στο οποίο υφίσταται ένα δικαίωμα εμπράγματης ασφάλειας και συμπεριλαμβάνει και μια εκχωρηθείσα απαίτηση.³⁰

(η) «Κινητό» σημαίνει κάθε ενσώματο ή ασώματο περιουσιακό ακίνητο που δεν είναι ακίνητο.³¹

(θ) «Ενσώματο κινητό» σημαίνει κάθε ενσώματο κινητό. Για τους κανόνες ΙΔΔ, ο όρος περιλαμβάνει χρήμα, αξιόγραφο, διπραγματεύσιμους τίτλους ιδιοκτησίας και μετοχές η ομόλογα που βρίσκονται στην κατοχή του εκδότη τους.³²

(ι) «Ασώματο κινητό» σημαίνει ένα κινητό άλλο από ένα ενσώματο κινητό.³³

(κ) «Τραπεζικός Λογαριασμός» σημαίνει ένα λογαριασμό ο οποίος τηρείται σε μια εξουσιοδοτημένη τράπεζα και στον οποίο μπορούν να γίνουν χρεώσεις και πιστώσεις κεφαλαίων.³⁴

(λ) «Χρήμα» σημαίνει το νόμισμα που έχει εγκριθεί ως νόμιμο χρήμα από οποιοδήποτε κράτος.³⁵

24. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (kk).

25. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (ff).

26. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (o).

27. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (h).

28. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (i).

29. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (gg).

30. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (k).

31. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (u).

32. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (ll).

33. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2 εδ. (p).

34. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (c).

35. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (t). Συνεπώς, περιλαμβάνει φυσικά τραπεζογραμμάτια και κέρματα, αλλά δεν περιλαμβάνει

(μ) «Χρεόγραφα χωρίς την μεσολάβηση τρίτου» (*non-intermediated securities*) σημαίνει μετοχές και ομόλογα άλλα από εκείνα που έχουν πιστωθεί σε ένα λογαριασμό χρεογράφων και δικαιώματα σε χρεόγραφα που προκύπτουν από μια πίστωση σε ένα λογαριασμό χρεογράφων στο όνομα ενός ενδιαμέσου προσώπου.³⁶

(ν) «Προτεραιότητα» σημαίνει το δικαίωμα ενός προσώπου σε ένα βεβαρημένο κινήτο κατά προτίμηση του δικαιώματος ενός ανταγωνιστή.³⁷

(ξ) «Έσοδα» σημαίνει ό,τι εισπράττεται για ένα βεβαρημένο κινήτο, συμπεριλαμβανομένου του τιμήματος από την πώληση και των προσόδων από την παραχώρηση της χρήσης του, καρπών και άλλων προσόδων, την ασφαλιστική αποζημίωση, απαιτήσεις για νομικά και πραγματικά ελαττώματα, απαιτήσεις από ζημία ή απώλεια και έσοδα εσόδων.³⁸

(ο) «Ασφαλισμένη απαίτηση» σημαίνει μια απαίτηση η πληρωμή της οποίας ασφαρίζεται με ένα δικαίωμα εμπράγματος ασφάλειας.³⁹

2. Ελληνικό δίκαιο

Οι διατάξεις του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ενωσικές ή εθνικές, σε σχέση με τις εμπράγματος ασφάλειες, δεν περιέχουν ένα σύστημα ορισμών αντίστοιχο αυτού του Πρότυπου Νόμου. Οι νομικοί όροι που χρησιμοποιούνται στις διάφορες διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται στο πλαίσιο της διάταξης αυτής, λαμβάνοντας υπόψη τον χαρακτήρα της ως διάταξης ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που πρέπει να ρυθμίσει όλες τις σχέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας, κάτι που μπορεί να οδηγήσει στην ανάγκη ευρύτερης ερμηνείας των σχετικών όρων από το νόημα που προσδίδεται στους όρους αυτούς στο εσωτερικό δίκαιο.⁴⁰

Το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο περιέχει ορισμούς, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι:

(α) Από το άρθρο 455 ΑΚ προκύπτει ότι «εκχώρηση» είναι η μεταβίβαση απαίτησης από τον δανειστή με σύμβαση, χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη.

(β) Από τα άρθρα 1209 και 1210 ΑΚ προκύπτει ότι το «ενέχυρο» αποτελεί παρεπόμενο εμπράγματο δικαίωμα που συστήνεται σε ξένο πράγμα για την εξασφάλιση απαίτησης με την προνομιακή ικανοποίηση του δανειστή από το πράγμα.

(γ) «Ασφαλειοδότης» σημαίνει το πρόσωπο που παρέχει την ασφάλεια για απαίτηση ανεξάρτητα αν είναι πρωτοφειλέτης της απαίτησης, εγγυητής ή τρίτος.⁴¹

(δ) «Συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας» σημαίνει τη συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας με μεταβίβαση τίτλου ή τη συμφωνία παροχής εμπράγματος χρηματοοικονομικής ασφάλειας, ανεξαρτήτως του εάν καλύπτονται από σύμβαση πλαίσιο ή γενικούς όρους.

(ε) «Συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας με μεταβίβαση τίτλου» σημαίνει συμφωνία, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών επαναγοράς, βάσει της οποίας ο ασφαλειοδότης μεταβιβάζει την πλήρη κυριότητα του υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου στον ασφαλειολήπτη με σκοπό την εξασφάλιση ή την κάλυψη της εκτέλεσης των σχετικών χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων.

(στ) «Συμφωνία παροχής εμπράγματος χρηματοοικονομικής ασφάλειας» σημαίνει συμφωνία βάσει της οποίας ο ασφαλειοδότης παρέχει ενέχυρο ή άλλο αντίστοιχο περιορισμένο, κατά το οικείο εφαρμοστέο δίκαιο, εμπράγματο δικαίωμα επί περιουσιακού στοιχείου ως εξασφάλιση στον ασφαλειολήπτη ή υπέρ αυτού, ενώ η κυριότητα του υποκείμενου περιουσιακού στοιχείου παραμένει στον ασφαλειοδότη κατά τη σύσταση του εμπράγματος δικαίωματος.⁴²

III. Εφαρμοστέο δίκαιο στα συμβατικά δικαιώματα και τις συμβατικές υποχρεώσεις των μερών

A. Πρότυπος Νόμος

Γενικά, τα συμβατικά ζητήματα παραπέμπονται καθολικά στο δίκαιο που επιλέγουν τα μέρη στη συμφωνία ασφάλειας (δηλαδή ο οφειλέτης και ο ενέγγυος πιστωτής). Κατά κανόνα, για λόγους βεβαιότητας και προβλεψιμότητας, τα μέρη σε ασφαλισμένες πιστώσεις τείνουν να επιλέγουν το εφαρμοστέο στη συμβατική τους σχέση δίκαιο.⁴³

Ακολουθώντας αυτή την προσέγγιση, ο Πρότυπος Νόμος παραπέμπει τα αμοιβαία (δηλαδή, συμβατικά) δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών της εξασφαλιστικής συμφωνίας στο δίκαιο που τα μέρη έχουν επιλέξει. Τα συμβατικά θέματα περιλαμβάνουν, για παράδειγμα: α. τι επιτρέπεται ή τι απαγορεύεται να κάνει ο οφειλέτης με τα βεβαρημένα κινήτα, όπως εάν έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί και να διαθέτει τα βεβαρημένα κινήτα, να συλλέγει έσοδα και καρπούς, και να τα διαθέτει,⁴⁴ β. υποχρεώσεις που ανέλαβε ο οφειλέτης σε σχέση με το βεβαρημένο κινήτο, όπως η υποχρέωση διατήρησης σε καλή κατάσταση, συντήρησης, ασφάλισης, κλπ.,⁴⁵ γ. τα γεγονότα που συνιστούν αθέτηση υποχρεώσεων, κυρίως του οφειλέτη, αλλά και του ενέγγυου πιστωτή βάσει της ασφαλιστικής συμφωνίας. Άλλα θέματα, όπως η ικανότητα των μερών να επιλέγουν διαφορετικά δίκαια για διαφορετικές πτυχές της συμβατικής τους σχέσης ή να τροποποιούν την επιλογή τους, επαφίενται σε άλλους κανόνες ΙΔΔ της χώρας που θεσπίζει τον Πρότυπο Νόμο.⁴⁶

Αντίθετα, γενικά, οι κανόνες ΙΔΔ για δικαιώματα εμπράγματος ασφάλειας, όπως η σύσταση, τα αποτελέσματα έναντι τρίτων, η προτεραιότητα και η εκτέλεση ενός δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας, καθώς και τα αποτελέσματα για ένα τρίτο οφειλέτη,

Βάνει άυλα χρήματα (π.χ. εικονικό νόμισμα).

36. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (w).

37. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (aa).

38. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (bb).

39. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 2, εδ. (gg).

40. Για την ευρύτερη ερμηνεία των νομικών όρων όταν χρησιμοποιούνται σε διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου βλ. *Ευρυγένη*, ΙΔΔ, σ. 105-109· *Βρέλλη*, στον ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου², Εισαγωγικές παρατηρήσεις στο ΙΔΔ, αρ. 100· *Μεταλληνό*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., Εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 4-33, αρ. 19.

41. Άρθρο 4, στοιχ. (β) Ν 5123/2024.

42. Οι ορισμοί υπό (δ), (ε) και (στ) προβλέπονται στο άρθρο 2 Ν 3301/2004 και εφαρμόζονται μόνο εφόσον πληρούνται οι υποκειμενικές και αντικειμενικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του νόμου αυτού που προβλέπονται στο άρθρο 1 του νόμου.

43. Για την συζήτηση των τυπικών λόγων, βλ. *Philip R. Wood*, "Ten Points for Choosing the Governing Law of an International Business Contract," *Business Law International*, Vol. 21, No. 1 pp. 5-22.

44. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 55.

45. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 53.

46. Η παράδειγμα, άρθρ. 2, παρ. 2 και 3 των Αρχών της Χάγης για την Επιλογή του Δικαίου σε Διεθνείς Εμπορικές Συλλογές.

είναι κανόνες αναγκαστικού δικαίου.⁴⁷ Έτσι, κατά κανόνα, δεν επιτρέπεται στα μέρη της ασφαλιστικής συμφωνίας να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο και να αποφύγουν την εφαρμογή του δικαίου που είναι εφαρμοστέο σύμφωνα με τους κανόνες ΙΔΔ του *forum*. Ο κύριος λόγος είναι ότι τα δικαιώματα ασφάλειας είναι εμπράγματα δικαιώματα (*in rem*) και εξ ορισμού επηρεάζουν τα δικαιώματα τρίτων.⁴⁸ Θα ήταν άδικο να δικαιούτο τα μέρη μιας συμφωνίας να επιλέξουν το δίκαιο το οποίο εφαρμόζεται και επηρεάζει τα δικαιώματα (π.χ. την σειρά προτεραιότητας) τρίτων. Εξάλλου, στο βαθμό που τρίτοι δεν έχουν πρόσβαση στην εξασφαλιστική συμφωνία του, η ελευθερία επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου θα οδηγούσε σε αβεβαιότητα ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο. Και αυτή η αβεβαιότητα (π.χ. για την σειρά προτεραιότητας μεταξύ πιστωτών) θα επηρέαζε αρνητικά το κόστος των πιστώσεων.

Σε περίπτωση που τα μέρη δεν επιλέξουν το εφαρμοστέο στα συμβατικά θέματα δίκαιο, ο Πρότυπος Νόμος παραπέμπει τα συμβατικά θέματα στο δίκαιο που διέπει την εξασφαλιστική συμφωνία κατά τους κανόνες ΙΔΔ που αφορούν το εφαρμοστέο σε συμβατικές υποχρεώσεις δίκαιο. Αυτό το δίκαιο μπορεί να είναι το δίκαιο της χώρας: α. που έχει την πιο στενή σχέση με την ασφαλιστική συμφωνία (π.χ. της χώρας όπου έγινε η συμφωνία ή στην οποία τα μέρη έχουν την έδρα τους), β. όπου λαμβάνει χώρα η χαρακτηριστική εκτέλεση της συμφωνίας (π.χ. παράδοση των αγαθών σε συμφωνία πώλησης ή παροχή της πίστωσης σε σύμβαση πίστωσης), ή γ. η χώρα όπου τα μέρη σύναψαν την εξασφαλιστική συμφωνία.⁴⁹ Για παράδειγμα, αν ακολουθείται προσέγγιση της χαρακτηριστικής παροχής, σε περίπτωση δανειακής σύμβασης, το εφαρμοστέο δίκαιο θα είναι το δίκαιο του κράτους στο οποίο έχει την έδρα του ο δανειστής, ενώ σε περίπτωση πώλησης με παρακράτηση κυριότητας, το εφαρμοστέο δίκαιο θα είναι το δίκαιο του κράτους στο οποίο έχει την έδρα του ο πωλητής.

Β. Ελληνικό δίκαιο

Και στο ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, το δίκαιο που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια, το οποίο προσδιορίζεται με κανόνες αναγκαστικού δικαίου που δεν επιτρέπουν την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου από τα μέρη, περιορίζεται μόνο σε ζητήματα σχετικά με την *erga omnes* ισχύ του εξασφαλιστικού δικαιώματος, όπως είναι η σύσταση, τα αποτελέσματα έναντι τρίτων, τη σειρά κατάταξης μεταξύ περισσότερων δικαιούχων εξασφαλιστικού δικαιώματος επί του ίδιου αντικειμένου και την εκτέλεση του δικαιώματος. Τα λοιπά δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών από τη συμβατική τους σχέση συνιστούν συμβατικές ενοχές που διέπονται από το δίκαιο που ορίζεται ως εφαρμοστέο σύμφωνα με τον Κανονισμό 593/2008 (εφεξής Κανονισμός Ρώμη Ι).

Τα δικαιώματα και υποχρεώσεις μεταξύ των μερών που συνιστούν συμβατικές ενοχές περιέχουν τις απαιτήσεις υπέρ των οποίων συνιστάται η εμπράγματη ασφάλεια -ενδεικτικά τις απαιτήσεις του δανειστή από τη σύμβαση δανείου, υπέρ της οποίας έχει συσταθεί ενέχυρο- αλλά δεν περιορίζονται σ' αυτές. Συμβατικές ενοχές συνιστούν μεταξύ άλλων η ευθύνη του παρέχοντος την εμπράγματη ασφάλεια για νομικά και πραγ-

ματικά ελαττώματα και έλλειψη συνυπολογισμένων ιδιοτήτων αντικειμένου της ασφάλειας, η υποχρέωση του λήπτη της εμπράγματης ασφάλειας που αποκτά την κατοχή κινητού πράγματος να φυλάει το πράγμα,⁵⁰ η υποχρέωση του παρέχοντος την εμπράγματη ασφάλεια να ασφαρίζει το πράγμα, να το διατηρεί σε καλή κατάσταση και να ενημερώνει τον λήπτη της εμπράγματης ασφάλειας για τυχόν ζημιές που υφίσταται το πράγμα, καθώς και, επί ενεχύρου ή εξασφαλιστικής εκχώρησης, η υποχρέωση του παρέχοντος την ασφάλεια να εξοφλεί τις υποχρεώσεις του έναντι του οφειλέτη που είχαν γεννηθεί πριν από την αναγγελία, ώστε να μη μπορεί ο οφειλέτης να τις προβάλει σε συμψηφισμό έναντι του ενεχυρούου ή εκδοχέα.⁵¹

Αμφισβητείται κατά πόσο η απαγόρευση της *lex commissoria* διέπεται από το δίκαιο που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια ή από το δίκαιο που διέπει τις μεταξύ των μερών συμβατικές ενοχές.⁵² Το ζήτημα έχει τεράστια πρακτική σημασία, επειδή η δυνατότητα κτήσης της κυριότητας επί του αντικειμένου της εμπράγματης ασφάλειας από τον δικαιούχο της εμπράγματης ασφάλειας ή ελεύθερης εκποίησης αυτού επιτρέπει την ταχύτατη εκτέλεση και την επίτευξη του καλύτερου δυνατού τιμήματος, σε αντίθεση με τις χρονοβόρες διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης. Αν γίνει δεκτό ότι το ζήτημα εμπίπτει στα θέματα των συμβατικών ενοχών και ως εκ τούτου στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού Ρώμη Ι, θα είναι δυνατόν στα μέρη κάθε σύμβασης παροχής εμπράγματης ασφάλειας με στοιχεία αλλοδαπότητας (ώστε να μην τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 3 § 3 του Κανονισμού Ρώμη Ι⁵³) να αποφύγουν την εφαρμογή του άρθρου 1239 ΑΚ ή αντίστοιχης ρύθμισης του δικαίου που διέπει τα εμπράγματα δικαιώματα, επιλέγοντας την εφαρμογή δικαίου που δεν περιέχει τέτοια ρύθμιση. Αντίθετα, αν θεωρηθεί ότι το ζήτημα αυτό διέπεται από το δίκαιο που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια, δεν θα είναι δυνατή η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου.

Υπέρ της εφαρμογής του δικαίου που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια μπορεί να προβληθεί ότι ο τρόπος ρευστοποίησης της εμπράγματης ασφάλειας αποτελεί κεντρικό ζήτημα σε σχέση με την αποτελεσματικότητά της. Ο αποχωρισμός του κεντρικού αυτού ζητήματος από τα λοιπά ζητήματα που αφορούν την εμπράγματη ασφάλεια θα μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρά πρακτικά ζητήματα, αφού το σχετικό δικαίωμα θα διέπεται από διαφορετικά δίκαια. Επιπλέον, αν επικριθεί η επιλογή της εφαρμογής του δικαίου που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια μπορεί να αντληθεί από το άρθρο 9 στοιχ. (δ) Ν 3301/2004. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι «[τ]α ακόλουθα ζητήματα, τα οποία προκύπτουν σε σχέση με ασφάλεια επί τίτλων σε λογιστική μορφή, διέπονται από το δίκαιο της χώρας όπου τηρείται ο σχε-

50. Βλ. άρθρο 1224 εδ. α ΑΚ.

51. Βλ. άρθρα 448 και 463 ΑΚ.

52. Υπέρ της γνώμης ότι το επιτρεπτό ή μη της *lex commissoria* ρυθμίζεται από το δίκαιο που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια ΠΘεσ 900/1950, Αρμ 1955, 250 με σύμφωνο σχόλιο Ευρυγένη· Ευρυγένης, Το ιδιωτικόν διεθνές δίκαιον εις την ελληνικήν νομολογίαν, Αρμ 1964, 423-424· Παμπούκης Χ., Νομικά πρόσωπα και ιδίως εταιρίες στις συγκρούσεις νόμων, σ. 143. Υπέρ της αντίθετης γνώμης κατά την οποία το ζήτημα αυτό διέπεται από το δίκαιο που διέπει τη σύμβαση μεταξύ των μερών Μαριδάκης, ΙΔΔ ΙΙ, σ. 101-102.

53. Η παράγραφος αυτή προβλέπει ότι όταν, κατά το χρόνο της επιλογής, όλα τα άλλα σχετικά με την περίπτωση δεδομένα εντοπίζονται σε χώρα διαφορετική από εκείνη της οποίας το δίκαιο επελέγη, η επιλογή των μερών δεν θίγει την εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου αυτής της άλλης χώρας από τις οποίες δεν επιτρέπεται παρέκκλιση με συμφωνία.

47. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 3, παρ. 1, και Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 73.

48. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 3, παρ. 2, και Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 74.

49. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 472.

τικός λογαριασμός: (...) δ) οι ενέργειες, που απαιτούνται για τη ρευστοποίηση της ασφάλειας επί τίτλων σε λογιστική μορφή ως αποτέλεσμα επέλευσης γεγονότος που συνεπάγεται αναγκαστική εκτέλεση». Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι το αν επιτρέπεται η κτήση κυριότητας από τον πιστωτή σε εξόφληση της εξασφαλιζόμενης απαίτησής του ή η ελεύθερη πώληση του αντικειμένου της εμπράγματης ασφάλειας αποτελεί ζήτημα που αφορά τις ενέργειες που απαιτούνται για τη ρευστοποίηση της εμπράγματης ασφάλειας. Περαιτέρω, ενόψει της ταυτότητας των συμφερόντων που πρέπει να σταθμιστούν, η επιλογή του νομοθέτη στο ζήτημα της εμπράγματης ασφάλειας επί τίτλων σε λογιστική μορφή θα μπορούσε να μεταφερθεί και στην αντιμετώπιση του ίδιου ζητήματος σε σχέση με την εμπράγματη ασφάλεια επί άλλων αντικειμένων.

Τα επιχειρήματα αυτά ωστόσο δεν είναι πειστικά. Είναι μεν αλήθεια ότι η εφαρμογή ενός μόνο δικαίου σε μία έννομη σχέση ενέχει πλεονεκτήματα, όμως αυτό δεν αποκλείει την εφαρμογή διαφορετικών δικαίων, όταν υπάρχουν σημαντικοί λόγοι για αυτό. Ιδίως όταν η εφαρμογή περισσότερων του ενός δικαίων είναι αποτέλεσμα επιλογής των μερών, το επιχείρημα της εφαρμογής ενός μόνο δικαίου δεν είναι κρίσιμο από πλευράς νομοθετικής επιλογής, αφού τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να σταθμίσουν το μειονέκτημα της επιλογής που οδηγεί στην εφαρμογή περισσότερων δικαίων. Εν προκειμένω, αν τα μέρη επιλέξουν την εφαρμογή για το ζήτημα του επιτρεπτού της *lex commissoria* δικαίου άλλου από αυτό που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια, θα το πράξουν ασφαλώς σταθμίζοντας το μειονέκτημα της αυξημένης περιπλοκότητας. Από την άλλη πλευρά, η δυνατότητα επιλογής δικαίου που επιτρέπει τη *lex commissoria* μπορεί να περιορίσει την περιπλοκότητα, στις περιπτώσεις που η απαίτηση εξασφαλίζεται με περιουσιακά στοιχεία σε περισσότερες χώρες, όπως συμβαίνει συχνά στη χρηματοδότηση πολυεθνικών ομίλων.

Εξάλλου, η αναφορά στο άρθρο 9 Ν 3301/2004 πρέπει να ερμηνευτεί ότι καταλαμβάνει τα διαδικαστικά βήματα που απαιτούνται για τη ρευστοποίηση (π.χ. τη μεταφορά των τίτλων από τον λογαριασμό του ασφαλειοδότη σ' αυτόν του ασφαλειολήπτη), όχι όμως και το ζήτημα κατά πόσο είναι έγκυρη ρήτρα περί κτήσης κυριότητας από τον ασφαλειολήπτη ή περί δικαιώματός του να εκποιήσει ελεύθερα το αντικείμενο της εμπράγματης ασφάλειας.

Η βάση της εφαρμογής ενός δικαίου στην εμπράγματη ασφάλεια, χωρίς τη δυνατότητα επιλογής δικαίου είναι η *erga omnes* ισχύς των εμπραγμάτων δικαιωμάτων. Το ζήτημα όμως της απαγόρευσης της *lex commissoria* δεν αφορά τους τρίτους, αλλά μόνο την προστασία του προσώπου που παρέχει την εμπράγματη ασφάλεια. Η σύσταση της εμπράγματης ασφάλειας επηρεάζει τους τρίτους, αφού ο τρίτος που αποκτά το πράγμα το αποκτά κατ' αρχήν βεβαρυμένο με την εμπράγματη ασφάλεια,⁵⁴ ενώ αν ο τρίτος κατάσχει το βεβαρυμένο πράγμα θα ικανοποιηθεί κατά κανόνα μετά την ικανοποίηση του δικαιούχου της εμπράγματης ασφάλειας. Αντίθετα το ζήτημα κατά πόσο η εμπράγματη ασφάλεια επιτρέπει στον δικαιούχο να ικανοποιηθεί με την κτήση της κυριότητας επί του αντικειμένου της εμπράγματης ασφάλειας ή με την ελεύθερη πώλησή του, δεν αφορά τους τρίτους. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από την πρόβλεψη των ουσιαστικών δικαίων κατά την οποία το κύρος της σχετικής συμφωνίας εξαρτάται από το αν καταρτίζεται πριν ή μετά από το χρονικό σημείο κατά το οποίο το χρέος κα-

θίσταται ληξιπρόθεσμο,⁵⁵ καθώς το ληξιπρόθεσμο ή μη της εξασφαλιζόμενης απαίτησης αφορά αποκλειστικά τη σχέση μεταξύ των μερών και δεν αφορά τους τρίτους.

Με βάση τα επιχειρήματα αυτά λοιπόν, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το ζήτημα της απαγόρευσης ή μη της *lex commissoria* διέπεται από το δίκαιο που διέπει τις μεταξύ των μερών συμβατικές ενочές και όχι από το δίκαιο που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια.⁵⁶

IV. Εφαρμοστέο δίκαιο στα δικαιώματα εμπράγματης ασφάλειας σε ενσώματα κινητά

A. Πρότυπος Νόμος

1. Γενικά: ενσώματα κινητά

Ακολουθώντας την κλασσική και γενικά αποδεκτή προσέγγιση, ο Πρότυπος Νόμος παραπέμπει την σύσταση, τα αποτελέσματα έναντι τρίτων, την προτεραιότητα και την εκτελεστικότητα ενός δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας σε ενσώματα κινητά στο δίκαιο της χώρας όπου αυτά βρίσκονται (*lex situs* ή *lex rei sitae*).⁵⁷

Για θέματα που αφορούν την σύσταση ενός δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας, ο χρόνος για προσδιορισμό της τοποθεσίας των κινητών είναι ο χρόνος της υποτιθέμενης σύστασης του δικαιώματος. Για θέματα που αφορούν τα αποτελέσματα έναντι τρίτων και την προτεραιότητα ενός δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας, ο σχετικός χρόνος είναι ο χρόνος που προκύπτει το ζήτημα (δηλαδή ο χρόνος εμφάνισης του γεγονότος που δημιουργεί την ανάγκη καθορισμού του εφαρμοστέου σε αυτά τα θέματα δικαίου). Για θέματα εκτέλεσης, ο σχετικός χρόνος είναι ο χρόνος έναρξης της εκτέλεσης (για τον χρόνο προσδιορισμού της τοποθεσίας ενός κινητού, βλ. IX.3 παρακάτω).⁵⁸

Αν το *forum* έχει υιοθετήσει τον Πρότυπο Νόμο, ο χαρακτηρισμός ενός κινητού ως ενσώματος κινητού, είτε αυτό ανήκει σε αγαθά (εξοπλισμό, αποθέματα ή καταναλωτικά αγαθά), είτε σε χρήματα, αξιόγραφα, διαπραγματεύσιμους τίτλους ιδιοκτησίας και μετοχές και ομόλογα που βρίσκονται στην κατοχή του εκδότη τους, θα βασίζεται στον ορισμό αυτού του όρου στο Πρότυπο Νόμο (για θέματα χαρακτηρισμού, βλ. IX.1. παρακάτω).

Ο Πρότυπος Νόμος προβλέπει μια σειρά από εξαιρέσεις η παραλλαγές του γενικού κανόνα της *lex situs*.⁵⁹ Αυτές οι εξαιρέσεις η παραλλαγές εξετάζονται παρακάτω.

54. Εξαίρεση ενδέχεται να προβλέπεται για την προστασία του καλόπιστου αποκτώντος.

55. Κατά το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο, σύμφωνα με το άρθρο 1239 ΑΚ, είναι άκυρη η συμφωνία που γίνεται προτού καταστεί απαιτητό το ασφαλιζόμενο χρέος, σύμφωνα με την οποία αν ο δανειστής δεν ικανοποιηθεί εμπρόθεσμα, η κυριότητα του πράγματος περιέρχεται ή πρέπει να μεταβιβαστεί σ' αυτόν ή ο δανειστής εξ ολοκλήρου ή κατά ένα μέρος από τις διατυπώσεις για την εκποίηση του πράγματος. Εξ αντιδιαστολής προκύπτει ότι οι συμφωνίες αυτές είναι έγκυρες αν καταρτίζονται αφού καταστεί ληξιπρόθεσμο το χρέος.

56. Κατά τον Πρότυπο Νόμο, η *lex commissoria*, στον βαθμό που επηρεάζει δικαιώματα τρίτων, (ενέργεια έναντι τρίτων, προτεραιότητα και εκτέλεση) διέπεται από το δίκαιο που διέπει την εμπράγματη ασφάλεια.

57. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 85, παρ. 1

58. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 91, παρ. 1 και 88, εδ. (α).

59. Οι εξαιρέσεις αυτές εισάγονται με την διατύπωση του άρθρου 85 (1) («Με την εξαίρεση των παραγράφων 2 με 4 και των άρθρων 98 και 100, ...»).

2. Ενσώματα κινητά που καλύπτονται από διαπραγματεύσιμους τίτλους ιδιοκτησίας

Εάν ένα ενσώματο κινητό που βρίσκεται σε μια χώρα καλύπτεται από ένα διαπραγματεύσιμο τίτλο ιδιοκτησίας (π.χ. μια φορτωτική) που είναι στην κατοχή ενός ενέγγυου πιστωτή σε μια άλλη χώρα, η προτεραιότητα ενός ενέγγυου στο κινητό αυτό διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται ο τίτλος, και όχι από το δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται το κινητό.⁶⁰

Το σκεπτικό αυτής της εξαίρεσης από τον γενικό κανόνα της *lex situs* είναι η ανάγκη να αποφευχθεί η υπονόμηση του διαπραγματεύσιμου χαρακτήρα του τίτλου, αναγνωρίζοντας ότι το πρόσωπο που ελέγχει το έγγραφο ελέγχει επίσης το κινητό.⁶¹

Καθώς ο Πρότυπος Νόμος αφήνει τον ορισμό του όρου «διαπραγματεύσιμος τίτλος» στο δίκαιο που τους, ο χαρακτηρισμός ενός τίτλου ως διαπραγματεύσιμου τίτλου θα βασίζεται στη σχετική νομοθεσία του *forum*.

3. Κινητά που διασχίζουν εθνικά σύνορα στην συνήθη χρήση τους

Στην περίπτωση ενός δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας σε ένα κινητό που χρησιμοποιείται συνήθως σε περισσότερες από μία χώρες (π.χ. αυτοκίνητο, τραίνο, πλοίο, αεροπλάνο), το δίκαιο που εφαρμόζεται σε αυτό το δικαίωμα είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται ο πάροχος της ασφάλειας (ασφαλειοδότης).⁶² Αυτό που έχει σημασία για αυτόν τον κανόνα είναι η συνήθης χρήση κινητών αυτού του τύπου και όχι η πραγματική χρήση τους σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Για παράδειγμα, στον βαθμό που τα μηχανοκίνητα οχήματα μπορούν να διασχίζουν τα εθνικά σύνορα κατά τη συνήθη χρήση τους, ο κανόνας θα ισχύει για ένα συγκεκριμένο μηχανοκίνητο όχημα, ακόμη και αν όντως χρησιμοποιείται μόνο σε μία μόνο χώρα. Χωρίς αυτή την προσέγγιση, ο κανόνας της *lex situs* θα μπορούσε να οδηγήσει σε περισσότερα από ένα εφαρμοστέο δίκαιο, πράγμα που θα οδηγούσε σε αβεβαιότητα ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο.

4. Εξαγωγικά αγαθά

Ένα δικαίωμα εμπράγματος ασφάλειας (π.χ. ενέχυρο) σε εξαγωγικά αγαθά (δηλαδή, αγαθά που είναι υπό διαμετακόμιση ή προορίζονται να μεταφερθούν σε άλλη χώρα) μπορεί να συσταθεί και να έχει αποτελέσματα έναντι τρίτων σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας του τελικού προορισμού τους, εάν τα αγαθά φτάσουν σε αυτόν τον προορισμό εντός σύντομου χρονικού διαστήματος (π.χ. εντός 45-60 ημερών μετά την υποτιθέμενη σύσταση του ενέγγυου για να δοθεί επαρκής χρόνος για να φτάσουν τα αγαθά στον προορισμό τους).⁶³

Αυτός ο κανόνας δίνει στον ενέγγυο πιστωτή την επιλογή να συστήσει ένα ενέχυρο και να το καταστήσει αποτελεσματικό έναντι τρίτων είτε σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας προέλευσης, είτε σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας του τελικού προορισμού των αγαθών αυτών. Ο λόγος για αυτόν τον κανόνα είναι να διασφαλιστεί ότι ο ενέγγυος πιστωτής δεν χρειάζεται απαραίτητα

να επιβαρυνθεί με το κόστος της σύστασης και της αποτελεσματικότητας ενός ενέγγυου έναντι τρίτων βάσει του δικαίου περισσότερων της μιας χωρών.

Αυτός ο κανόνας ισχύει για τη σύσταση και τα αποτελέσματα ενός ενέγγυου έναντι τρίτων (όχι για την προτεραιότητα ή την εκτελεστικότητα). Όταν δύο ενέγγυοι πιστωτές θεμελιώνουν τα αποτελέσματα των δικαιωμάτων τους έναντι τρίτων με βάση το δίκαιο της ίδιας χώρας (δηλαδή, της χώρας προέλευσης ή της χώρας προορισμού), σύμφωνα με τον γενικό κανόνα της *lex situs*, το δίκαιο αυτής της χώρας θα διέπει την προτεραιότητα και την εκτελεστικότητα των δικαιωμάτων αυτών. Όταν ένας ενέγγυος πιστωτής θεμελιώνει τα αποτελέσματα του δικαιώματος του έναντι τρίτων με βάση το δίκαιο της χώρας προέλευσης και ένας άλλος ενέγγυος πιστωτής θεμελιώνει αποτελέσματα του δικαιώματος του έναντι τρίτων με βάση το δίκαιο της χώρας προορισμού η διαφορά για την προτεραιότητα των δύο δικαιωμάτων θα πρέπει να επιλυθεί σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται το κινητό τη στιγμή που προκύπτει η διαφορά προτεραιότητας (δηλαδή, τη στιγμή που το δεύτερο δικαίωμα έγινε έγκυρο έναντι τρίτων).⁶⁴

5. Αποτελέσματα ενός δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας σε συγκεκριμένες κατηγορίες κινητών έναντι τρίτων

Αν τα βεβαρημένα κινητά ανήκουν στις κατηγορίες εκείνες για τις οποίες η χώρα της έδρας του παρόχου της ασφάλειας προβλέπει εγγραφή σε μητρώα ενέγγυων, ο Πρότυπος Νόμος παραπέμπει τα αποτελέσματα ενός ενέγγυου έναντι τρίτων στο δίκαιο της χώρας της έδρας του παρόχου της ασφάλειας.⁶⁵

Το σκεπτικό αυτού του κανόνα είναι η ανάγκη: α. να επιτευχθεί ένας από τους βασικούς στόχους πολιτικής του Πρότυπου Νόμου, δηλαδή να ενισχυθεί η βεβαιότητα και η διαφάνεια με την πρόβλεψη για την εγγραφή ενός ενέγγυου σε μητρώα ενέγγυων,⁶⁶ και β. να διασφαλιστεί ότι οι ενέγγυοι πιστωτές θα είναι σε θέση να επιτύχουν την αποτελεσματικότητα του ενέγγυου τους έναντι τρίτων και την σειρά προτεραιότητας τους με εγγραφή σε μητρώα ενέγγυων σύμφωνα με το δίκαιο μιας μόνο χώρας.

Όμως, ο κανόνας αυτός συνιστά μία περιορισμένη εξαίρεση στον κανόνα της *lex situs*. Πρώτα, εφαρμόζεται σε ενέχυρα ή άλλα δικαιώματα εμπράγματος ασφάλειας σε κινητά μόνο σε ορισμένες κατηγορίες κινητών, δηλαδή αξιόγραφα, διαπραγματεύσιμους τίτλους ιδιοκτησίας και μετοχές και ομόλογα που βρίσκονται στην κατοχή του εκδότη τους. Έπειτα, εφαρμόζεται μόνο αν η χώρα στην οποία ο πάροχος έχει την έδρα του αναγνωρίζει την εγγραφή σε μητρώα ενέγγυων ως τρόπο για την αποτελεσματικότητα ενός τέτοιου δικαιώματος έναντι τρίτων. Και τέλος αφορά μόνο την αποτελεσματικότητα ισχύ ενός τέτοιου δικαιώματος έναντι τρίτων. Συνεπώς, ο κανόνας αυτός δεν αλλάζει το δίκαιο που διέπει αυτά τα δικαιώματα εν γένει ή άλλα θέματα σε σχέση με αυτά τα δικαιώματα. Για παράδειγμα, η σειρά προτεραιότητας ενός ενέγγυου σε ενσώματα κινητά συνεχίζει να διέπεται από την *lex situs*, δηλαδή το δίκαιο της χώρας στην οποία τα κινητά βρίσκονται όταν τεθεί το θέμα

60. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 85, παρ. 2.

61. Για τον ίδιο λόγο, κατ' αρχήν, ένα ενέχυρο σε κινητά που συστάθηκε έναντι τρίτων με την παράδοση της κατοχής ενός διαπραγματεύσιμου τίτλου που καλύπτει αυτά τα κινητά έχει προτεραιότητα σε σχέση με ένα ενέχυρο που συστάθηκε έναντι τρίτων με οποιοδήποτε άλλο τρόπο (Πρότυπος Νόμος άρθρ. 49, παρ. 1).

62. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 85, παρ. 3.

63. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 85, παρ. 4.

64. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 91, παρ. 1, εδ. (b).

65. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 98. Για την εφαρμογή αυτού του κανόνα σε απαιτήσεις για την πληρωμή του χρεωστικού υπολοίπου σε τραπεζικό λογαριασμό, βλ. V.A.7 παρακάτω.

66. Οδηγός Ασφαλισμένων Πιστώσεων, Σύσταση 1(f). Οι γενικές αρχές και οι βασικοί στόχοι του Προτύπου Νόμου είναι ίδιοι με αυτούς του Οδηγού (βλ. Οδηγό, παρ. 16 και 17).

της σειράς προτεραιότητας (δηλαδή όταν ένα άλλο ενέχυρο έχει αποτελέσματα έναντι τρίτων).

Με τον τρίτο αυτό περιορισμό προκύπτει και ένας τέταρτος πρακτικός περιορισμός. Η εξαίρεση αυτή στον κανόνα της *lex situs* μπορεί να λειτουργήσει μόνο αν και η χώρα στην οποία βρίσκεται τα κινητά αναγνωρίζει την εγγραφή σε μητρώα ενεχύρων ως τρόπο για την αποτελεσματικότητα ενός ενεχύρου έναντι τρίτων (δηλαδή έχει υιοθετήσει τον Πρότυπο Νόμο ή ένα ανάλογο νόμο). Σε περίπτωση που αυτό δεν συμβαίνει, η εξαίρεση αυτή δεν μπορεί να λειτουργήσει, γιατί αν το δικαιο μιας χώρας δεν αναγνωρίζει την εγγραφή σε μητρώα ενεχύρων, δεν θα έχει και κανόνες που ρυθμίζουν την σειρά προτεραιότητας τέτοιων ενεχύρων σύμφωνα με τον χρόνο εγγραφής.

Το ακόλουθο παράδειγμα εξηγεί τον τρόπο εφαρμογής του κανόνα που προβλέπει αυτή την εξαίρεση. Ο πάροχος συνιστά ένα ενέχυρο σε μια φορτωτική υπέρ του ενέγγυου πιστωτή 1 κι ένα δεύτερο ενέχυρο υπέρ του ενέγγυου πιστωτή 2. Ο πάροχος και ο ενέγγυος πιστωτής 1 έχουν την έδρα τους στην χώρα Α. Η φορτωτική βρίσκεται στην χώρα Β στην οποία έχει την έδρα του και ο ενέγγυος πιστωτής 2. Και οι δύο χώρες έχουν υιοθετήσει τον Πρότυπο Νόμο που προβλέπει την εγγραφή των ενεχύρων σε μητρώα ενεχύρων ως τρόπο για την έγκυρη σύσταση τους έναντι τρίτων. Και οι δύο ενέγγυοι πιστωτές πρέπει να εγγραφούν τα ενέχυρα τους στο μητρώο ενεχύρων στην χώρα Α στην οποία ο πάροχος έχει την έδρα του, κι ας είναι η φορτωτική στην χώρα Β. Βεβαίως, η σειρά προτεραιότητας θα κριθεί με βάση το δικαιο της χώρας Β στην οποία βρίσκεται η φορτωτική.⁶⁷

Εν τούτοις, με βάση τους κανόνες προτεραιότητας του Προτύπου Νόμου, ένα ενέχυρο σε μια φορτωτική που συνεστήθη έναντι τρίτων με εγγραφή σε μητρώα ενεχύρων δεν θα έχει προτεραιότητα έναντι ενός ενεχύρου που συνεστήθη έναντι τρίτων με παράδοση της κατοχής της φορτωτικής στον ενέγγυο πιστωτή.⁶⁸ Στο παραπάνω παράδειγμα, αν ο ενέγγυος πιστωτής 1 έκανε εγγραφή στα μητρώα ενεχύρων και ο ενέγγυος πιστωτής 2 απέκτησε την κατοχή της φορτωτικής, ο ενέγγυος πιστωτής 2 θα έχει προτεραιότητα, αφού η προτεραιότητα εξακολουθεί να διέπεται από το δικαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται η φορτωτική. Το ενέχυρο του ενέγγυου πιστωτή 1 θα έχει όμως προτεραιότητα έναντι: α. άλλων απαιτήσεων στην πτώχευση του παρόχου, αν η εγγραφή έγινε πριν την κήρυξη της πτώχευσης (με την εξαίρεση των εξόδων της διαδικασίας και άλλων προνομιακών απαιτήσεων) και β. απαιτήσεων οι οποίες έχουν επιβεβαιωθεί με δικαστική απόφαση, η εκτέλεση της οποίας έχει ήδη αρχίσει.⁶⁹ Αν όμως το δικαιο της χώρας Β στην οποία βρίσκεται η φορτωτική δεν προβλέπει την εγγραφή σε μητρώα ενεχύρων και την προτεραιότητα των απαιτήσεων με βάση τον χρόνο εγγραφής τους, ο κανόνας που προβλέπει αυτή την εξαίρεση δεν μπορεί να λειτουργήσει.

6. Τίτλοι αξιών μη διακατεχόμενοι μέσω ενδιάμεσων

Για ενέχυρα σε τίτλους αξιών (ενσώματους ή άυλους) μη διακατεχόμενους μέσω ενδιάμεσων (δηλαδή σε μετοχές και ομόλογα που βρίσκονται στην κατοχή του εκδότη και δεν εμφανίζονται ως πιστώσεις στον λογαριασμό ενός ενδιάμεσου), η προσέγγιση του Προτύπου Νόμου βασίζεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει

τέλειος κανόνας ΙΔΔ και συνεπώς ο κανόνας με τα περισσότερα πλεονεκτήματα και τα λιγότερα μειονεκτήματα είναι οι κανόνες που παραπέμπει όλα τα σχετικά ζητήματα στο δικαιο μιας και της αυτής χώρας.⁷⁰ Αυτά τα ζητήματα περιλαμβάνουν την σύσταση του ενεχύρου μεταξύ των μερών, τα αποτελέσματα του έναντι τρίτων, την σειρά προτεραιότητας και την εκτελεστότητα του, όπως επίσης τα αποτελέσματα του ενεχύρου έναντι του εκδότη του τίτλου.

Για να εφαρμόσει αυτή την προσέγγιση, ο Πρότυπος Νόμος διακρίνει μεταξύ τίτλων αξίας (π.χ. μετοχών) και χρεωστικών τίτλων (π.χ. ομολόγων), και όχι μεταξύ ενσώματων (έγγραφων) και ασώματων (άυλων) τίτλων. Για όλα τα ζητήματα σχετικά με το ενέχυρο σε τίτλους αξίας, ο Πρότυπος Νόμος προβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της χώρας στην οποία ο εκδότης έχει την έδρα του.⁷¹ Σε περίπτωση μιας εταιρίας, αυτό το δικαιο είναι το δικαιο σύμφωνα με το οποίο η εταιρία συνεστήθη.

Για όλα δε τα ζητήματα σχετικά με το ενέχυρο σε χρεωστικούς τίτλους, ο Πρότυπος Νόμος προβλέπει την εφαρμογή του δικαίου που τους διέπει.⁷² Το δικαιο αυτό κατά κανόνα είναι το δικαιο που τα μέρη επέλεξαν ως το δικαιο τις συμβατικές τους υποχρεώσεις και τα συμβατικά τους δικαιώματα που προκύπτουν από τους τίτλους. Στην σπάνια στην πράξη περίπτωση μη επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου από τα μέρη, το εφαρμοστέο δικαιο προκύπτει από τους κανόνες ΙΔΔ του *forum*.

Κατά συνέπεια, το δικαιο μιας και της αυτής χώρας διέπει όλα τα ζητήματα τα σχετικά με το ενέχυρο σε χρεωστικούς τίτλους. Σε περίπτωση δε που αυτοί οι τίτλοι είναι έγγραφοι, αυτό σημαίνει ότι ο κάτοχος του εγγράφου δεν μπορεί να χειραγωγήσει το εφαρμοστέο δικαιο μετακινώντας το έγγραφο από χώρα σε χώρα. Και αυτό παρέχει μεγαλύτερη βεβαιότητα και ασφάλεια ως προς το εφαρμοστέο δικαιο, αποτέλεσμα που διευκολύνει την χρήση αυτών των εγγράφων τίτλων ως ασφάλειας για πιστώσεις.

Η εξαίρεση που αναφέρθηκε παραπάνω (βλ. IV.A.5) αφορά και ενέχυρα σε έγγραφους πιστωτικούς και μετοχικούς τίτλους.⁷³ Έτσι, αν το δικαιο της χώρας στην οποία ο πάροχος έχει την έδρα του προβλέπει εγγραφή σε μητρώο ενεχύρων, ένας ενέγγυος πιστωτής πρέπει να κάνει εγγραφή στα μητρώα ενεχύρων της χώρας του παρόχου. Αν όμως ένα ενέχυρο συνεστήθη ένα-

70. Για παράδειγμα, ένας κανόνας ΙΔΔ που θα παρέπεμπε όλα τα ζητήματα τα σχετικά με ενέχυρο σε έγγραφους τίτλους στην *lex situs* θα επέτρεπε στον ενέγγυο πιστωτή να χειραγωγήσει το εφαρμοστέο δικαιο μετακινώντας το έγγραφο από χώρα σε χώρα. Και ένα κανόνας ΙΔΔ που θα παρέπεμπε όλα τα σχετικά ζητήματα στην *lex situs* θα είχε σαν συνέπεια ότι το ενέχυρο σε κάποια ενσώματα κινητά θα παραπεμπόταν στην *lex situs* και σε άλλα ενσώματα κινητά σε ένα άλλο δικαιο (for για την λεπτομερή συζήτηση των διαφορών προσεγγίσεων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων τους, βλ. A/CN.9/WG.VI/ WP.65/Add.4, art. 93, <https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.VI/ WP.65/Add.4>).

71. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 100, παρ. 1.

72. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 100, παρ. 2.

73. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 100 δεν περιλαμβάνει διατύπωση που εισάγει αυτή την εξαίρεση στα άρθρα 85, παρ. 1 και 86 («Με την εξαίρεση η με την επιφύλαξη των προβλεπόμενων στα άρθρα ...» στο άρθρο 97 «Με την επιφύλαξη των προβλεπόμενων στα άρθρα ...»). Εν τούτοις, για τους ίδιους λόγους, η εξαίρεση αφορά αξιόγραφα, διαπραγματεύσιμους τίτλους ιδιοκτησίας και απαιτήσεις για την καταβολή του χρεωστικού υπολοίπου ενός τραπεζικού λογαριασμού, εφαρμόζεται και σε τίτλους αξιών μη διακατεχόμενους μέσω ενδιάμεσων.

67. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 85(1) αναφέρει: «Με την εξαίρεση των προβλεπόμενων στις παραγράφους 2 και 4 των άρθρων 98 και 100 ...».

68. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 46, παρ. 1, 49, παρ. 1 και 51, παρ. 1.

69. Νομοθετικός Οδηγός, παρ. 511.

ντι τρίτων με εγγραφή κι ένα άλλο με παράδοση της κατοχής του εγγράφου στην χώρα του εκδότη, το δεύτερο θα έχει προτεραιότητα. Και αυτό γιατί το δικαίωμα της χώρας στην οποία βρίσκεται το έγγραφο διέπει την προτεραιότητα και, αν αυτό το δικαίωμα ήταν βασισμένο στον Πρότυπο Νόμο, το ενέχυρο που συνεστήθη με παράδοση της κατοχής του εγγράφου έχει προτεραιότητα.⁷⁴

B. Ελληνικό δίκαιο

1. Γενικά: ενσώματα κινητά

Και στο ελληνικό δίκαιο ισχύει κατ' αρχήν σύμφωνα με το άρθρο 27 ΑΚ ο κανόνας της *lex rei sitae*. Ειδικοί κανόνες ισχύουν για τα εμπράγματα δικαιώματα επί πλοίων και αεροσκαφών. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 47 § 1 του Κώδικα Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου (Ν 5020/2023) τα ναυτικά προνόμια, οι ναυτικές υποθήκες και τα λοιπά εμπράγματα δικαιώματα επί του πλοίου διέπονται από το δικαίωμα που καθορίζεται στο άρθρο 16, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 16 ΚΙΝΔ το δικαίωμα της πολιτείας, της οποίας τη σημαία φέρει το πλοίο, διέπει τις προϋποθέσεις κτήσης κυριότητας και τις εξουσίες του κυρίου. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 49 του Κώδικα Αεροπορικού Δικαίου (ν. 1815/1988), η κυριότητα και γενικά τα εμπράγματα δικαιώματα πάνω σε αεροσκάφος διέπονται από το δικαίωμα της πολιτείας σε δημόσιο βιβλίο της οποίας έχει καταχωριστεί το αεροσκάφος.

Το κινητό πράγμα μπορεί να μεταφερθεί από μία χώρα σε άλλη, ενώ ενδέχεται να μεταβληθεί η σημαία του πλοίου ή η πολιτεία καταχώρησης του αεροσκάφους. Κατά συνέπεια γεννάται το ζήτημα της τύξης των εμπραγμάτων δικαιωμάτων που συστάθηκαν υπό ένα δικαίωμα μετά από τη μεταβολή της τοποθεσίας του πράγματος, της σημαίας του πλοίου ή της καταχώρισης του αεροσκάφους. Η σύσταση του εμπραγμάτου δικαιώματος διέπεται από το δικαίωμα της τοποθεσίας του πράγματος κατά τον χρόνο που συστήνεται το δικαίωμα.⁷⁵ Το ίδιο ισχύει για τη μεταβίβαση της κυριότητας⁷⁶ ή άλλου εμπραγμάτου δικαιώματος ή για την κατάργηση εμπραγμάτου δικαιώματος. Το δικαίωμα που συστάθηκε κατά το δικαίωμα μίας χώρας εξακολουθεί να ισχύει και μετά από τη μεταφορά του πράγματος σε άλλη χώρα, εφόσον κατά το δικαίωμα της νέας τοποθεσίας αναγνωρίζεται αντίστοιχο δικαίωμα.⁷⁷ Σε περίπτωση που μεταφερθεί σε χώρα, το δικαίωμα της οποίας δεν προβλέπει το συγκεκριμένο εμπράγματο δικαίωμα θα πρέπει κατ' εφαρμογή της μεθόδου της προσαρμογής⁷⁸ να θεωρηθεί ότι ο δικαιούχος έχει κατά το δικαίωμα της χώρας της νέας τοποθεσίας του πράγματος δικαίωμα αντίστοιχο του δικαιώματος που συστάθηκε κατά το δικαίωμα της χώρας της προηγούμενης τοποθεσίας του πράγματος.⁷⁹ Αν δεν προβλέπεται κανένα αντίστοιχο δικαίωμα στο δικαίωμα της νέας τοποθεσίας του πράγματος, το δικαίωμα καταλύε-

ται.⁸⁰ Ωστόσο, η λύση της κατάλυσης του δικαιώματος πρέπει να αντιμετωπίζεται ως έσχατη λύση, αφού εξαντληθεί η δυνατότητα εξεύρεσης αντίστοιχου δικαιώματος της νέας *lex rei sitae*.⁸¹

2. Πράγματα υπό διαμετακόμιση

Σε σχέση με τα πράγματα που βρίσκονται υπό διαμετακόμιση (το ζήτημα του *res in transitu*) είναι φανερό ότι η μηχανιστική και αυστηρή εφαρμογή του κανόνα της *lex rei sitae* μπορεί να οδηγήσει σε άτοπα αποτελέσματα, αφού θα μπορούσε να οδηγήσει στην εφαρμογή του εν πολλοίς τυχαίου δικαίου του τόπου όπου βρίσκεται για μικρό χρονικό διάστημα το πράγμα. Αν για παράδειγμα ενεχυριασμένα εμπορεύματα μεταφέρονται οδικώς από το Βέλγιο στην Ελλάδα θα ήταν άτοπο να αρθεί το ενέχυρο, αν σε κάποιο από τα κράτη της διαδρομής δεν προβλέπεται το πλασματικό ενέχυρο. Σχεδόν ομόφωνη φαίνεται στη βιβλιογραφία η άποψη ότι αρκεί η εφαρμογή του δικαίου του τόπου προορισμού (της *lex loci futuri*) για τη σύσταση ή μετάθεση εμπραγμάτου δικαιώματος.⁸² Η ερμηνεία αυτή έχει σοβαρά πρακτικά πλεονεκτήματα και ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των μερών. Έτσι, αν π.χ. πρόκειται να χρηματοδοτηθεί με δάνειο η κατασκευή ενός αιολικού πάρκου στην Ελλάδα, με τουρμπίνες που εισάγονται από ξένη χώρα, αρκεί η σύσταση ενεχύρου επί των τουρμπινών κατά το ελληνικό δίκαιο. Πέραν όμως της εφαρμογής της *lex loci futuri* υποστηρίζεται και η διαζευκτική εφαρμογή άλλων δικαίων για τη σύσταση ή μεταβίβαση με δικαιοπραξία εμπραγμάτου δικαιώματος. Ειδικότερα, υποστηρίζεται η διαζευκτική εφαρμογή εκτός από το δικαίωμα της χώρας προορισμού του δικαίου του τόπου αποστολής καθώς και του τόπου όπου τυχόν διακόπηκε η μεταφορά και με τον οποίο τα πράγματα έλαβαν έναν κάπως δι-
 αρκέστερο δεσμό.⁸³ Κατά άλλη άποψη, εφαρμόζονται διαζευκτικά εκτός από το δικαίωμα του τόπου προορισμού το δικαίωμα του τόπου αποστολής, το δικαίωμα οποιουδήποτε τόπου όπου βρέθηκε το πράγμα έστω και στιγμιαία, καθώς και το δικαίωμα που διέπει την υποσχετική δικαιοπραξία, με την οποία ανελήφθη η υποχρέωση για τη σύσταση, μετάθεση ή κατάργηση του δικαιώματος.⁸⁴ Ορθότερο φαίνεται το συμπέρασμα ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της σύστασης, μετάθεσης ή κατάργησης του δικαιώματος που λαμβάνει χώρα με δικαιοπραξία και εκείνων που λαμβάνουν χώρα εκ του νόμου. Όταν η σύσταση, μετάθεση ή κατάργηση γίνεται με δικαιοπραξία, τόσο η ασφάλεια δικαίου όσο και η επιβεβαίωση των προσδοκιών των μερών συνηγούνται υπέρ της διαζευκτικής εφαρμογής των δικαίων όλων των τόπων από τους οποίους διέρχεται έστω και στιγμιαία το πράγμα. Δηλαδή

74. Πρότυπος Νόμος, άρθρ. 51, παρ. 1 και 100.

75. Μεταλλήνος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 3.

76. Ρητή ρύθμιση ως προς το ζήτημα αυτό περιέχει το άρθρο 16 § 2 ΚΙΝΔ που προβλέπει ότι «[σ]ε περίπτωση αλλαγής σημαίας, εφαρμοστέο είναι το δικαίωμα της πολιτείας της οποίας τη σημαία φέρει το πλοίο κατά τον χρόνο της μεταβίβασης ή της επιβολής της αναγκαστικής κατάσχεσης».

77. ΕφΠειρ 852/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· Μεταλλήνος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 3· Παμπούκης, ΙΔΔ, αρ. 921.

78. Γενικότερα για τη μέθοδο της προσαρμογής βλ. Παμπούκη, ΙΔΔ, αρ. 420-424· Βρέλλη, ΙΔΔ, σ. 121-123· τον ίδιο στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, 2^η έκδ., Εισαγωγικές παρατηρήσεις στο ΙΔΔ, αρ. 159-164· Μεταλλήνο, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., Εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 4-33, αρ. 24-26.

79. Παμπούκης, ΙΔΔ, αρ. 921· Μεταλλήνος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 3.

80. Μαριδάκης, ΙΔΔ II, σ. 84· Γραμματικάκη-Αλεξίου, σε Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιωπή-Πασιά/Βασιλακάκη, ΙΔΔ, 5^η έκδ., σ. 362· η ίδια, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 11· Μουσταίρα, Εμπράγματες ασφάλειες και ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Κοινοδίκαιον 1999, σ. 29 επ., 35-37.

81. Ευρυγένης, ΙΔΔ, σ. 288-289· Μεταλλήνος, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 3.

82. Μαριδάκης, ΙΔΔ II, σ. 90· Ευρυγένης, ΙΔΔ, σ. 289-290· Γραμματικάκη-Αλεξίου, σε Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιωπή-Πασιά/Βασιλακάκη, ΙΔΔ, 5^η έκδ., σ. 362-363· Βρέλλης, ΙΔΔ, 3^η έκδ., σ. 274. Αντίθετα ο Καλογερόπουλος-Στράτης, ΙΔΔ, σ. 195 θεωρεί ότι η άποψη αυτή εκποτίζεται, επειδή το δικαίωμα του τόπου προορισμού δεν παίζει πρωτεύοντα ρόλο. Υπέρ της εφαρμογής του δικαίου της χώρας αποστολής για λόγους ασφάλειας δικαίου τάσσεται ο Παμπούκης, ΙΔΔ, αρ. 919 και 921.

83. Ευρυγένης, ΙΔΔ, σ. 290· Γραμματικάκη-Αλεξίου, σε Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιωπή-Πασιά/Βασιλακάκη, ΙΔΔ, 5^η έκδ., σ. 363.

84. Μαριδάκης, ΙΔΔ II, σ. 91· Βρέλλης, ΙΔΔ, 3^η έκδ., σ. 274.

αρκεί να πληρούνται οι προϋποθέσεις είτε του δικαίου του τόπου προορισμού, είτε του τόπου αποστολής, είτε οποιουδήποτε από τους τόπους διέλευσης του πράγματος. Αντίθετα, για τη σύσταση, τη μετάθεση και ιδίως την κατάργηση εμπραγμάτων δικαιωμάτων που λαμβάνει χώρα εκ του νόμου, δηλαδή ανεξάρτητα από τη βούληση των μερών, πρέπει να εφαρμόζεται μόνο η *lex loci futuri*, αφού με το δικαιο του τόπου προορισμού του πράγματος υπάρχει ισχυρότερος δεσμός, δεδομένου ότι εκεί προορίζεται να παραμείνει το πράγμα.

3. Ενσώματα κινητά που καλύπτονται από φορτωτική, αποθετήρια ή άλλα αντίστοιχα αξιόγραφα

Ενδέχεται να προβλέπεται ότι ο κομιστής φορτωτικής καθίσταται κύριος των πραγμάτων που μεταφέρονται βάσει αυτής και ότι γενικότερα η σύσταση εμπραγμάτων δικαιώματος επί φορτωτικής συνεπάγεται τη σύσταση του ίδιου δικαιώματος επί των υπό μεταφορά πραγμάτων. Γίνεται δεκτό ότι το ερώτημα κατά πόσο ο κομιστής της φορτωτικής έχει εμπράγματα δικαιώματα επί των πραγμάτων που αναφέρονται σ' αυτήν διέπεται από το δικαιο του τόπου, όπου ο μεταφορέας οφείλει να παραδώσει τα πράγματα.⁸⁵ Τα εμπράγματα δικαιώματα επί της φορτωτικής διέπονται από το δικαιο του τόπου όπου αυτή βρίσκεται (*lex cartae sitae*).⁸⁶ Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και σε σχέση με άλλα αξιόγραφα που ενσωματώνουν εμπράγματα δικαιώματα επί ενσώματων αντικειμένων, όπως ενδεικτικά τα αποθετήρια γενικών αποθηκών.

4. Κινητά που διασχίζουν εθνικά σύνορα στην συνήθη χρήση τους

Προβλήματα δημιουργεί η περίπτωση πραγμάτων που από τον προορισμό τους μετακινούνται συχνά σε διαφορετικές χώρες, όπως μεταφορικά μέσα (αυτοκίνητα, τράινα) ή μηχανήματα που χρησιμοποιούνται σε τεχνικά έργα (π.χ. εκσκαφείς). Η αυστηρή εφαρμογή του άρθρου 27 ΑΚ μπορεί να οδηγήσει σε άτοπα αποτελέσματα. Θα μπορούσε ενδεικτικά να εξαλειφθεί πλάσματικό ενέχυρο επί αυτοκινήτου με αλλοδαπές πινακίδες, επειδή ο κύριος του αυτοκινήτου το χρησιμοποίησε σε ταξίδι στην Ελλάδα και δεν είχαν τηρηθεί οι διατυπώσεις για τη διατήρηση του ενεχύρου κατά το ελληνικό δικαιο. Μία πιθανή λύση θα ήταν η εφαρμογή του δικαίου της χώρας καταχώρησης του πράγματος σε δημόσιο μητρώο - αυτή άλλωστε είναι η λύση που υιοθέτησε ο νομοθέτης σε σχέση με τα πλοία και τα αεροσκάφη. Τη λύση αυτή έχουν επιλέξει και για άλλα μεταφορικά μέσα διάφορα αλλοδαπά δίκαια.⁸⁷ *De lege lata* υποστηρίζεται η λύση αυτή με βάση το επιχείρημα ότι το δικαιο της χώρας καταχώρησης πρέπει να εφαρμόζεται ως *lex auctoris*.⁸⁸ Στο ίδιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να καταλήξει κανείς με το επιχείρημα ότι από τις διατάξεις του εσωτερικού

δικαίου για τη μεταβίβαση ή επιβάρυνση των μεταφορικών μέσων δια της καταχώρησης σε δημόσιο μητρώο⁸⁹ μπορεί να συναχθεί λανθάνων μονομερής κανόνας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ο οποίος ερμηνευτικά θα μπορούσε να μετατραπεί σε αμφιμερή. Ο κανόνας αυτός, αν γίνει δεκτό ότι υφίσταται, υπερισχύει του άρθρου 27 ΑΚ ως *lex specialis*. Στο ίδιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να καταλήξει κανείς στις περισσότερες περιπτώσεις και με το σκεπτικό ότι ένα μεταφορικό μέσο που βρίσκεται εκτός της χώρας της καταχώρησής του για ένα ταξίδι ή ακόμα και ένα μηχανήμα που βρίσκεται προσωρινά σε άλλη χώρα για την εκτέλεση ενός έργου συνιστά *res in transitu*, με τόπο προορισμού αλλά και αποστολής τη χώρα καταχώρησής του, με αποτέλεσμα κατά τα υποστηριζόμενα ανωτέρω να εφαρμόζεται το δικαιο της χώρας αυτής, ενώ άλλα δίκαια της διαδρομής να εφαρμόζονται μόνο σε περίπτωση σύστασης, μεταβίβασης ή κατάργησης δικαιώματος με δικαιοπραξία. Από τις απόψεις αυτές ορθότερη φαίνεται η εφαρμογή του δικαίου της χώρας καταχώρησης ως *lex auctoris* ή κατ' εφαρμογή λανθάνοντος κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, επειδή εξυπηρετεί την ασφάλεια δικαίου και τη δημόσια πίστη στα μητρώα καταχώρησης δικαιωμάτων επί των μεταφορικών μέσων και μηχανημάτων.⁹⁰

5. Εμπράγματα δικαιώματα που εγγράφονται σε δημόσια μητρώα

Το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δικαιο δεν έχει παρακολουθήσει τις ρυθμίσεις του ουσιαστικού δικαίου για το πλάσματικό ενέχυρο (Ν 5123/2024 και Ν 2844/2000) και ως εκ τούτου δεν έχει προβλέψει ειδικό κανόνα σύγκρουσης για την περίπτωση που συστήνεται εμπράγματο δικαίωμα σε ενσώματο πράγμα (με την εξαίρεση των πλοίων και των αεροσκαφών) με καταχώρηση σε δημόσιο μητρώο. Συνεπώς και στην περίπτωση αυτή το εφαρμοστέο δικαιο προσδιορίζεται με βάση την τοποθεσία του πράγματος (*lex rei sitae*) σύμφωνα με το άρθρο 27 ΑΚ. Ως εκ τούτου, μια ελληνική εταιρία δεν μπορεί να συστήσει εμπράγματα ασφάλεια με τη μορφή πλάσματικού ενεχύρου κατά τον Ν 5123/2024 και τον Ν 2844/2000 επί ενσώματων αντικειμένων που βρίσκονται στο εξωτερικό και πρέπει να συστήσει εμπράγματα ασφάλεια κατά το τοπικό δικαιο σε κάθε χώρα, στην οποία βρίσκεται η περιουσία που πρόκειται να ενεχυριαστεί. Από την άλλη πλευρά προβλέπεται η δυνατότητα σύστασης πλάσματικού ενεχύρου από αλλοδαπό πρόσωπο στην Ελλάδα, αφού τα άρθρα 15 επ. Ν 5123/2024 για το ηλεκτρονικό μητρώο ενεχύρων δεν διακρίνουν ανάλογα με την έδρα ή την εγκατάσταση του ενεχυραστή, ενώ ήδη το άρθρο 3 § 1 Ν 2844/2000 προέβλεπε ότι, αν ο ενεχυραστής δεν είχε κατοικία ή έδρα στην ελληνική επικράτεια, η δημοσίευση του πλάσματικού ενεχύρου γινόταν στο Ενεχυροφυλακείο Αθηνών.

6. Εμπράγματα δικαιώματα σε τίτλους

Το εφαρμοστέο δικαιο για την εμπράγματα ασφάλεια σε τίτλους διαφοροποιείται ανάλογα με το αν πρόκειται για ασφάλεια επί τίτλων σε λογιστική μορφή ή όχι. Η ασφάλεια επί τίτλων σε λογιστική μορφή ορίζεται στο άρθρο 2 § 1 (ζ) Ν 3301/2004 που προβλέπει ότι ως ασφάλεια επί τίτλων σε λογιστική μορφή νοείται η χρηματοοικονομική ασφάλεια που παρέχεται στο πλαίσιο συμφωνίας παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας και η οποία

85. *Μαριδάκης*, ΙΔΔ ΙΙ, σ. 92· *Παμπούκης*, ΙΔΔ, αρ. 921· *Βρέλλης*, ΙΔΔ, 3^η έκδ., σ. 275· *Καλογερόπουλος-Στράτης*, ΙΔΔ, σ. 195· *Γραμματικάκη-Αλεξίου*, σε ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 15· *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 6.

86. *Παμπούκης*, ΙΔΔ, αρ. 921· *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 6.

87. Ενδεικτικά το γερμανικό δικαιο προβλέπει ότι τα δικαιώματα σε σιδηροδρομικά οχήματα διέπονται από το δικαιο του κράτους της άδειάς τους (Art. 45 § 1 EGBGB), ενώ το άρθρο 89 του Βελγικού Κώδικα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου προβλέπει την εφαρμογή του δικαίου του τόπου της καταχώρησης σε σχέση με όλα τα μεταφορικά μέσα που υπόκεινται σε καταχώρηση σε δημόσιο μητρώο.

88. *Παμπούκης*, ΙΔΔ, αρ. 921.

89. Βλ. άρθρο 2 Ν 722/1977.

90. Έτσι κατ' αποτέλεσμα ΕφΠατρ 604/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Αντίθετα υπέρ της εφαρμογής της *lex rei sitae* ΑΠ 808/2005, ΕΛΛΔνη 2006, 156, άποψη που υποστήριξε παλαιότερα και ο εκ των γραφόντων *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 1).

συνιστάται επί χρηματοπιστωτικών μέσων, το δικαίωμα επί των οποίων αποδεικνύεται με εγγραφές σε μητρώο ή λογαριασμό που τηρείται από ενδιαμέσο ή εν ονόματι αυτού. Κρίσιμο συνεπώς για την έννοια της ασφάλειας επί τίτλων σε λογιστική μορφή είναι οι σχετικές εγγραφές να τηρούνται μέσω ενδιάμεσων.

Το εφαρμοστέο δίκαιο επί της ασφάλειας επί τίτλων σε λογιστική μορφή⁹¹ προσδιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 9 Ν 3301/2004 που ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο το ταυτάριθμο άρθρο της οδηγίας 2002/47 για τις συμφωνίες παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας. Οι διατάξεις αυτές υιοθετούν τον κανόνα *PRIMA (Place of the Relevant Intermediary Approach)*. Προβλέπεται ότι η εμπράγματη ασφάλεια διέπεται από το δίκαιο της χώρας όπου τηρείται ο σχετικός λογαριασμός.⁹² Η έννοια του σχετικού λογαριασμού δίδεται στο άρθρο 2 § 1 (η) Ν 3301/2004 που προβλέπει ότι ως σχετικός λογαριασμός σε σχέση με ασφάλειες επί τίτλων σε λογιστική μορφή που παρέχονται στο πλαίσιο συμφωνίας παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας νοείται το μητρώο ή ο λογαριασμός -που μπορεί να τηρείται από τον ασφαλειολήπτη- όπου γίνονται οι εγγραφές μέσω των οποίων παρέχεται στον ασφαλειολήπτη η ασφάλεια επί τίτλων σε λογιστική μορφή.

Η εμπράγματη ασφάλεια επί μετοχών που δεν τηρούνται σε λογιστική μορφή διέπεται κατ' αρχήν από τη *lex societatis*.⁹³ Η *lex societatis* κατά το ελληνικό δίκαιο προσδιορίζεται κατά τον γενικό κανόνα από τον τόπο της πραγματικής έδρας της εταιρείας.⁹⁴ Ωστόσο ο γενικός αυτός κανόνας υπόκειται σε εξαιρέσεις που καταλήγουν να έχουν μεγαλύτερη πρακτική σημασία από τον ίδιο τον κανόνα.⁹⁵ Στην περίπτωση εταιριών που έχουν συσταθεί κατά το δίκαιο κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου η *lex societatis* προσδιορίζεται από τον τόπο της καταστατικής έδρας της εταιρείας.⁹⁶ Το

ίδιο ισχύει για εταιρίες που έχουν συσταθεί κατά το δίκαιο κράτους με το οποίο έχει συναφθεί διμερής σύμβαση που προβλέπει την αμοιβαία αναγνώριση των νομικών προσώπων.⁹⁷ Το ίδιο πρέπει κατά την ορθότερη άποψη να γίνει δεκτό και για τις ναυτιλιακές εταιρίες, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 Ν 791/1979.⁹⁸ Σημειώνεται ωστόσο ότι κατά την απόφαση ολομΑΠ 2/1999 στις ναυτιλιακές εταιρίες εφαρμόζεται το δίκαιο της καταστατικής έδρας μόνο στα ζητήματα της σύστασης και της ικανότητας δικαίου, ενώ όλα υπόλοιπα τα ζητήματα διέπονται από το δίκαιο της πραγματικής έδρας της εταιρείας.⁹⁹ Αν εφαρμοστεί η απόφαση αυτή κατά το γράμμα της, τα εμπράγματα δικαιώματα επί των μετοχών ναυτιλιακών εταιριών θα διέπονται από το δίκαιο της χώρας της πραγματικής έδρας της εταιρείας.¹⁰⁰

Ο κανόνας της εφαρμογής της *lex societatis* στα εμπράγματα δικαιώματα επί μετοχών ισχύει επί ονομαστικών μετοχών καθώς και στην περίπτωση που η εταιρία δεν εκδίδει ενσώματους τίτλους μετοχών αλλά τηρεί η ίδια το φυσικό ή ηλεκτρονικό βιβλίο μετόχων, χωρίς την παρεμβολή ενδιάμεσων. Αν ωστόσο η *lex societatis* προβλέπει την έκδοση ανώνυμων μετοχών, τα εμπράγματα δικαιώματα επ' αυτών διέπονται από το δίκαιο του τόπου όπου βρίσκεται ο τίτλος (*lex cartae sitae*).¹⁰¹

Η εμπράγματη ασφάλεια επί ομολογιών που δεν τηρούνται σε λογιστική μορφή ρυθμίζεται κατ' αρχήν από το δίκαιο που διέπει το ομολογιακό δάνειο. Σε περίπτωση όμως έκδοσης ανώνυμων ομολογιών εφαρμόζεται και πάλι η *lex cartae sitae*.

ως (βλ. *Μεταλληνό*, Σχόλιο, ΕΕμπΔ 2003, 194-206· τον ίδιο σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 10, αρ. 5-8· *Metallinos*, Applicable law on companies and other legal entities, σε Αναμνηστικό Τόμο Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, τομ. Ι, σ. 551-571, αρ. 6· *Βρέλλης*, ΙΔΔ, σ. 154-155). Κατά άλλη γνώμη, η νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό το πρίσμα της θεωρίας της αναγνώρισης ή της θεωρίας της διάκρισης που καταλήγει σε συναφή αποτελέσματα (βλ. *Παμπούκη*, ΙΔΔ, αρ. 674).

91. Ως τίτλοι σε λογιστική μορφή νοούνται οι τίτλοι το δικαίωμα επί των οποίων αποδεικνύεται με εγγραφές σε μητρώο ή λογαριασμό που τηρείται από ενδιαμέσο ή εν ονόματι αυτού (άρθρο 2 § 1 (ζ) Ν 3301/2004).

92. Για τον κανόνα αυτόν βλ. *Βρέλλης*, Το εφαρμοστέο δίκαιο σε κινητές αξίες που κατέχονται από ενδιάμεσα πρόσωπα. Εισαγωγή στον σχετικό προβληματισμό, ΔΕΕ 2006, 229-234· Θωμά, Εφαρμοστέο δίκαιο επί μετοχών τηρουμένων μέσω ενδιάμεσων, εις Το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του εμπορίου, 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου (2008), σ. 357-364· Σιβιτανιδή, Έμμεση κατοχή κινητών αξιών στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (2015), αρ. 152-351· *Παμπούκη*, ΙΔΔ, αρ. 921· *Μεταλληνό*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 16-17.

93. *Βρέλλης*, ΙΔΔ, σ. 158· *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 10, αρ. 17.

94. ΑΠ ΟΛ 461/1978, ΝοΒ 1979, 211· ολομΑΠ 2/1999, ΝοΒ 1999, 1113· ΑΠ 796/1993, ΔΕΕ 1995, 281· ΑΠ 616/1976, ΕΝΔ 1976, 395-396· *Παμπούκης*, ΙΔΔ, αρ. 673· *Βασιλακάκη* σε Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιωπη-Πασιά/Βασιλακάκης, ΙΔΔ, σ. 140-141· *Μαριδάκης*, ΙΔΔ Ι, σ. 439-441· *Κρίσπη*, Νομικά πρόσωπα και ιδία ανώνυμοι εταιρίες κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, σ. 60-62· ο ίδιος, ΙΔΔ, Ειδικόν Μέρος, σ. 106-107· *Ευρυγένης*, ΙΔΔ, σ. 216· *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 10, αρ. 1.

95. *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 10, αρ. 4.

96. Το συμπέρασμα αυτό βασίζεται σε μια σειρά αποφάσεων του Δικαστηρίου της ΕΕ, ιδίως τις αποφάσεις της 9.3.1999, Centros, C-212/97, 5.11.2002, Überseering BV, C-208/00· της 30.9.2003 και Inspire Art, C-167/01. Έχουν εκφραστεί διαφορετικές απόψεις σε σχέση με τα αποτελέσματα της νομολογίας αυτής ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο. Κατά μία άποψη, στην περίπτωση των εταιριών με έδρα στην ΕΕ ή τον ΕΟΧ, η θεωρία της πραγματικής έδρας υποκαθίσταται πλήρως από τη θεωρία της συστάσε-

97. Σημαντικότερη από τις συμβάσεις αυτές είναι η Σύμβαση Φιλίας, Εμπορίου και Ναυτιλίας με τις ΗΠΑ που επικυρώθηκε με τον Ν 2893/1954 (βλ. σχετικά *Παμπούκη* ΙΔΔ, αρ. 676· *Βασιλακάκη* σε Γραμματικάκη-Αλεξίου/Παπασιωπη-Πασιά/Βασιλακάκης, ΙΔΔ, σ. 142-143· *Μεταλληνό*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 10, αρ. 11).

98. Υπέρ αυτής της γνώμης *Βρέλλης*, ΙΔΔ, σ. 155· *Metallinos*, Applicable law on companies and other legal entities, σε Αναμνηστικό Τόμο Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, τομ. Ι, σ. 551-571, αρ. 11-17.

99. Κατ' αρχήν υπέρ της ορθότητας της απόφασης ολομΑΠ 2/1999 τάσσεται ο *Παμπούκης*, ΙΔΔ, αρ. 675 αλλά με διαφοροποιήσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της καταστατικής έδρας, του δικαίου της πραγματικής έδρας και της *lex causae* της εκάστοτε έννομης σχέσης. Εξάλλου, εγγύτερη εξέταση της νομολογίας δείχνει ότι στην πράξη τα δικαστήρια τείνουν να εφαρμόζουν το δίκαιο της καταστατικής έδρας σε περισσότερα ζητήματα από αυτά που αναφέρει η άκαμπτη διατύπωση της ολομΑΠ 2/1999 (βλ. *Μεταλληνό*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 10, αρ. 10· *Metallinos*, Applicable law on companies and other legal entities, σε Αναμνηστικό Τόμο Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, τομ. Ι, σ. 551-571, αρ. 15-17).

100. Βλ. όμως την ΑΠ 1421/2014, TNT ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία το παρεμφερές με το ζήτημα των εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί μετοχών ζήτημα του κληρονομητού ή μη των μετοχών ναυτιλιακής εταιρείας κρίνεται κατά το δίκαιο της καταστατικής έδρας.

101. *Βρέλλης*, ΙΔΔ, σ. 281· *Γραμματικάκη-Αλεξίου*, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 3· *Παμπούκης*, ΙΔΔ, αρ. 925· *Μεταλληνός*, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ, 2^η έκδ., άρθρ. 27, αρ. 12.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εκδοση | Εκπαίδευση | Καινοτομία

ΑΘΗΝΑ - ΚΕΝΤΡΙΚΑ:

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 | T 210 3678800 (30 γραμμές) | F 210 3678922 | E info@nb.org

ΑΘΗΝΑ:

Μαυρομιχάλη 2, 106 80 | T 210 3607521 | F 210 3603975 | E m2bookstr@nb.org

ΠΑΤΡΑ:

Κανάρη 15, 262 22 | T 2610 361600 | F 2610 361515 | E nbpatra@nb.org

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Φράγκων 1, 546 26 | T 2310 545618, 2310 532134 | F 2310 551530 | E nbthess@nb.org

www.nb.org